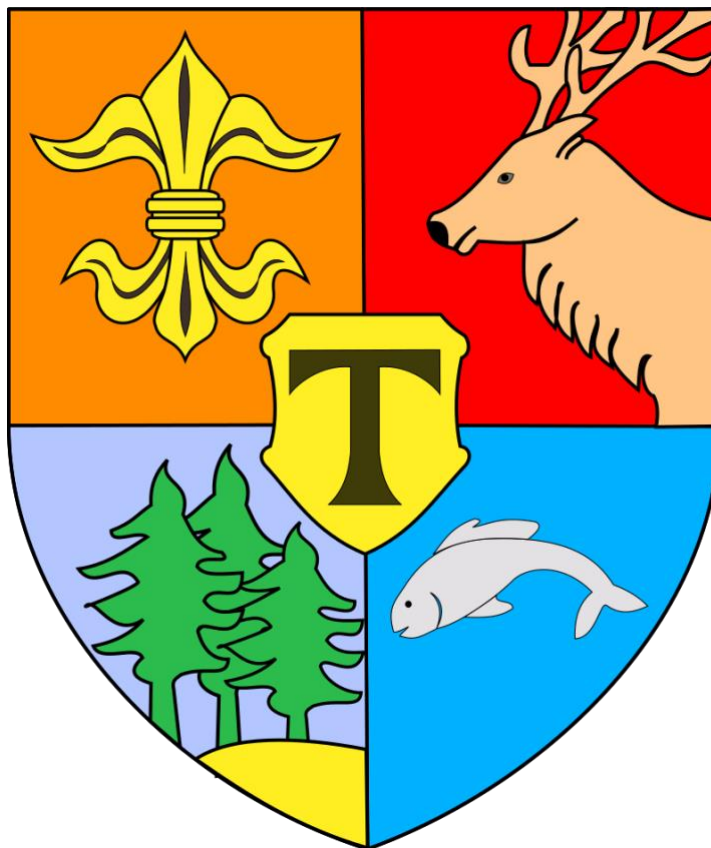

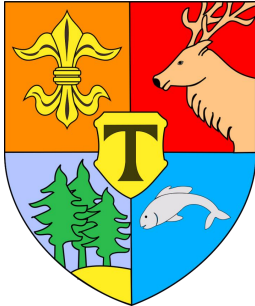
**Strategia Rozwoju Gminy Tuplice
na lata 2024-2030**

Załącznik nr 1

Diagnoza strategiczna

Zleceniodawca:

Gmina Tuplice
ul. Mickiewicza 27
Tuplice 68-219

Wykonawca:

Biuro Ekspertyz i Rozwoju Gospodarczego Sp. z o. o.
ul. Kręta 11
65 - 770 Zielona Góra

SPIS TREŚCI

1.	POŁOŻENIE GMINY TUPLICE	6
2.1	POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY GMINY TUPLICE	7
2.2	RYNEK PRACY W GMINIE TUPLICE	10
2.3	EDUKACJA	12
2.4	AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA.....	14
2.4.1	FREKWENCJA WYBORCZA MIESZKAŃCÓW GMINY TUPLICE	14
2.4.2	WSKAŹNIK ZAANGAŻOWANIA SPOŁECZNEGO W FUNKCJONOWANIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	15
2.5	ZDROWIE.....	16
2.6	POMOC SPOŁECZNA.....	18
2.7.	KULTURA I SPORT	21
3.	SFERA GOSPODARCZA.....	23
3.1.	PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ.....	23
3.2.	TURYSTYKA.....	27
3.3.	ROLNICTWO I LEŚNICTWO	29
4.	SFERA ŚRODOWISKA.....	31
4.1.	UWARUNKOWANIA MORFOLOGICZNE I HYDROLOGICZNE	31
4.2.	OBSZARY CHRONIONE	38
5.	INFRASTRUKTURA KOMUNALNA	40
5.1.	INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA, KANALIZACYJNA I GAZOWA	40
5.2.	INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA	42
5.3.	GOSPODARKA ODPADAMI	43
6.	FINANSE GMINY	45
6.1.	DOCHODY JEDNOSTKI	45
6.2.	WYDATKI JEDNOSTKI.....	47
6.3.	DOCHODY I WYDATKI BUDŻETU NA MIESZKAŃCA	50
6.4.	FUNDUSZE UNIJNE	52

SPIS TABEL

TABELA 1. GMINA TUPLICE NA TLE INNYCH GMIN POWIATU ŻARSKIEGO.	6
TABELA 2. PRZYROST NATURALNY W GMINIE TUPLICE	9
TABELA 3. WSKAŹNIK BEZROBOCIA W GMINIE TUPLICE NA TLE POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU.	12
TABELA 4. LICZBA UCZNIÓW W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH NA TLE TENDENCJI W POWIECIE I WOJEWÓDZTWIE.	13
TABELA 5. FREKWENCJA WYBORCZA MIESZKAŃCÓW GMINY TUPLICE PODCZAS WYBRANYCH ELEKCJI W LATACH 2014-2023.....	15
TABELA 6. ZAPOTRZEBOWANIE NA PORADY LEKARSKIE W GMINIE TUPLICE	17
TABELA 7. WYBRANE ASPEKTY CZYTELNICTWA W GMINIE TUPLICE.	22
TABELA 8. WYKAZ GŁÓWNYCH IMPREZ KULTURALNYCH W GMINIE TUPLICE.	22
TABELA 9. LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW W GMINIE TUPLICE NA TLE POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU.....	23
TABELA 10. RODZAJE PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI PRZEZ PRZEDSIĘBIORSTWA Z GMINY TUPLICE (STAN NA 2022 R.)	24
TABELA 11. PODMIOTY WPISANE DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM.....	26
TABELA 12. WYKAZ NAJWIĘKSZYCH PRACODAWCÓW W GMINIE TUPLICE.	26
TABELA 13. LASY W GMINIE TUPLICE.	30
TABELA 14. ODSETEK GOSPODARSTW DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z INFRASTRUKTURY WODNO-KANALIZACYJNEJ I GAZOWEJ.....	41
TABELA 15. ILOŚĆ ODPADÓW ZMIESZANYCH ZBIERANYCH W LATACH 2020-2022.....	44
TABELA 16. STRUKTURA DOCHODÓW GMINY TUPLICE.	46
TABELA 17. STRUKTURA WYDATKÓW BUDŻETU GMINY TUPLICE.	48

SPIS WYKRESÓW

WYKRES 1. SALDO MIGRACJI NA 1 TYS. LUDNOŚCI W GMINIE TUPLICE.	8
WYKRES 2. LUDNOŚĆ W GMINIE TUPLICE.....	8
WYKRES 3. LUDNOŚĆ GMINY TUPLICE W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM, PRODUKCYJNYM, POPRODUKCYJNYM.....	10
WYKRES 4. LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH NA PRZESTRZENI OSTATNICH LAT W GMINIE TUPLICE.....	11
WYKRES 5. LICZBA LEKARZY NA 10 TYS. OSÓB.....	18
WYKRES 6. LICZBA PIELĘGNIAREK I POŁOŻNYCH NA 10 TYS. OSÓB.	18
WYKRES 7. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ OPIEKI SPOŁECZNEJ NA PODSTAWIE WYDANYCH DECYZJI ADMINISTRACYJNYCH PRZEZ OPS.....	19
WYKRES 8. WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW GMINY TUPLICE PRZEZNACZANYCH NA POMOC SPOŁECZNĄ.....	20
WYKRES 9. DOCHODY OGÓŁEM GMINY TUPLICE W LATACH 2018-2022.	45
WYKRES 10. WYDATKI BUDŻETU GMINY TUPLICE W LATACH 2018 – 2022.	48
WYKRES 11. WYDATKI MAJĄTKOWE GMINY TUPLICE.....	49
WYKRES 12. DOCHODY GMINY TUPLICE W PRZELICZENIU NA MIESZKAŃCA.....	50
WYKRES 13. WYDATKI BUDŻETU GMINY TUPLICE W PRZELICZENIU NA JEDNEGO MIESZKAŃCA.	51
WYKRES 14. LICZBA PODPISANYCH UMÓW ZE ŚRODKÓW EUROPEJSKICH.	52

1. POŁOŻENIE GMINY TUPLICE

Gmina Tuplice (gmina wiejska) położona jest w południowo-zachodniej części województwa lubuskiego. Od zachodu graniczy z gminą Brody, od północy z gminą Lubsko, od wschodu z gminą Jasień, a od południa z gminą Lipinki Łużyckie i Trzebiel. Gmina administracyjnie wchodzi w skład powiatu żarskiego. Miejscowość Tuplice, będąca siedzibą gminy, leży w odległości 7 km od granicy polsko – niemieckiej.

Powierzchnia gminy wynosi 6 576 ha i jest zamieszkiwana przez 2 898 osób: 1 412 mężczyzn oraz 1 486 kobiet (stan na 31.05.2023 r.). Gęstość zaludnienia wynosi 44 os/km². Na obszarze gminy znajduje się 13 sołectw: Łazy, Gręzawa, Nowa Rola, Świbinki, Drzeniów, Czerna, Cielmów, Chlebice, Grabów, Matuszowice, Chełmica, Jagłowice, Tuplice.

Na rozwój gminy w istotny sposób wpływa położenie geograficzne, atrakcyjność przyrodnicza i kulturowa. Ogromnym atutem jest niewielka odległość od granicy polsko – niemieckiej. Z jednej strony gminę cechuje znakomita dostępność komunikacyjna (przez gminę przebiega międzynarodowa trasa A12), z drugiej walory przyrodnicze i kulturowe sprawiają, że miasto wraz z przyległymi okolicami oferuje wyjątkowe tereny i miejsca do wypoczynku, regeneracji sił oraz obcowania z naturą z dala od cywilizacyjnego zgiełku.

Tabela 1. Gmina Tuplice na tle innych gmin powiatu żarskiego.

Gmina	Powierzchnia (ha)	Liczba ludności
Brody	24 015	6 305
Jasień	144	4 104
Lipinki Łużyckie	8 864	3 257
Lubsko	18 297	17 404
Łęknica	1 643	2 277
Przewóz	17 830	3 031
Trzebiel	16 649	5 503
Tuplice	6 576	2 898
Żary (gmina)	29 391	12 417
Żary (miasto)	3 324	35 198

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Walory przyrodnicze stanowią o istotnym potencjale tej jednostki samorządu terytorialnego. Na terenie gminy występują dość liczne zbiorniki wodne (40 zbiorników). Charakteryzuje ją dość wysokie zalesienie (blisko 60% gminy), co wiąże się z obecnością licznych walorów przyrodniczych o charakterze "śródleśnym". Tym, co wyróżnia gminę Tuplice jest także liczne występowanie pomników przyrody, a także obecność unaturalniających się stopniowo pozostałości po kopalnictwie węgla brunatnego.

Odległość z Tuplic do Gorzowa Wielkopolskiego wynosi 188 km, do Zielonej Góry 65 km, do Poznania 221 km, do Berlina 169 km, natomiast do Warszawy 523 km. Przyrodnicze atuty gminy Tuplice w połączeniu z jej korzystnym położeniem komunikacyjnym przy międzynarodowej trasie A12 oraz blisko granicy z Niemcami stanowią jej przewagę nad gminami podobnej wielkości. Gmina Tuplice jest doskonałym miejscem do rozwoju przedsiębiorstw branży turystycznej oraz z nią powiązanych, ale także przemysłu, rolnictwa i przetwórstwa rolnego.

2. SFERA SPOŁECZNA

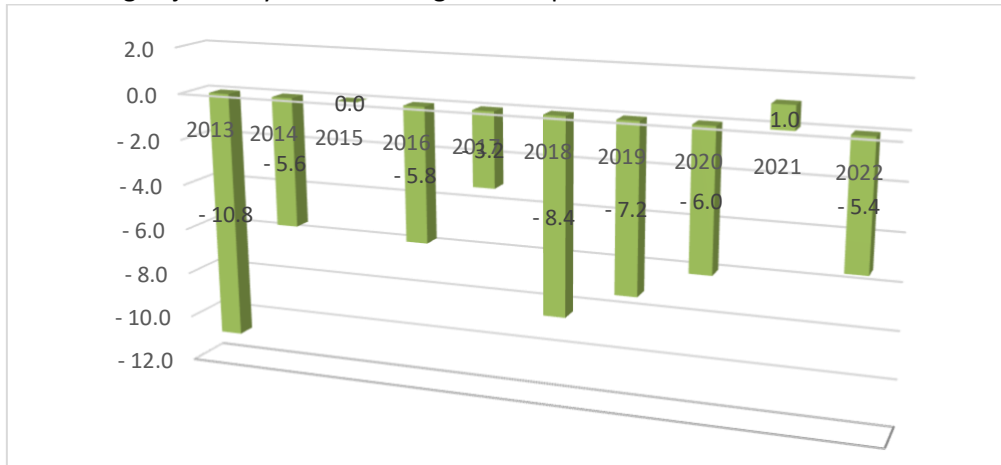
2.1 POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY GMINY TUPLICE

W ostatnim dziesięcioleciu udziałem Gminy Tuplice są trendy demograficzne, które można zaobserwować w większości gmin województwa lubuskiego, a także całego kraju – spadek liczby mieszkańców oraz zwiększająca się liczba osób w wieku poprodukcyjnym. W 2013 r. gminę zamieszkiwało 3 220 osób (w tym 1 656 kobiet i 1 564 mężczyzn). Na koniec 2022 r. według danych Głównego Urzędu Statystycznego liczba ta wynosiła 2 898 osoby (w tym 1 486 kobiet i 1 412 mężczyzn).

Struktura płci wpisuje się w ogólnopolski trend – w większości gmin tego typu liczba kobiet jest większa (krótsza średnia wieku mężczyzn). Podobnie w gminie Tuplice każdego roku zauważyć można przewagę liczebną kobiet.

Na terenie analizowanej jednostki samorządu terytorialnego saldo migracji w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w latach 2013 -2022 wahało się pomiędzy -10,8 a -5,4. Brak jest zauważalnej tendencji wzrostowej lub spadkowej w badanym okresie. Najniższe saldo migracji zanotowano w 2013 roku.

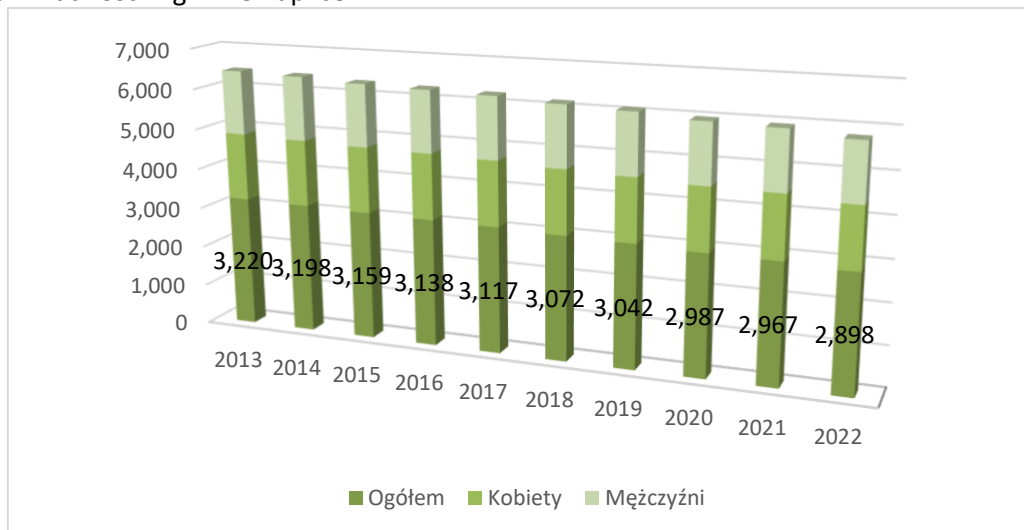
Wykres 1. Saldo migracji na 1 tys. ludności w gminie Tuplice.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny.

Należy podkreślić, że napływ nowych mieszkańców mógłby spowodować wzrost nakładów inwestycyjnych gminy, dlatego ważne dla jej rozwoju jest tworzenie korzystnych warunków do osiedlania się na jej terenie. Nowi mieszkańcy, często pochodzący z terenów miejskich o wysokim stopniu rozwoju infrastruktury, mają większe wymagania w zakresie potrzeb. Ponadto powstawanie nowych osiedli skutkuje wzrostem presji na władzach gminy w celu poprawy stanu dróg, systemu oświetlenia ulicznego, placów zabaw itp. Położenie oraz oferta w zakresie nieruchomości pod zabudowę jednorodzinną są dużą szansą na wzrost liczby ludności w gminie Tuplice. Ujemne saldo migracji przekłada się niestety na efekty społeczno-gospodarcze dla gminy: spadek ilości podatków z tytułu PIT pośrednio wpływających do budżetu, spadek wpływów z podatków i opłat lokalnych.

Wykres 2. Ludność w gminie Tuplice.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Negatywne tendencje związane z przyrostem naturalnym widoczne w większości gmin są także udziałem gminy Tuplice – w ostatnich dziesięciu latach odnotowano ujemny przyrost naturalny. Na przestrzeni dziesięciolecia wskaźnik ten się wahał, aby w 2022 roku osiągnąć wartość ujemną -30.

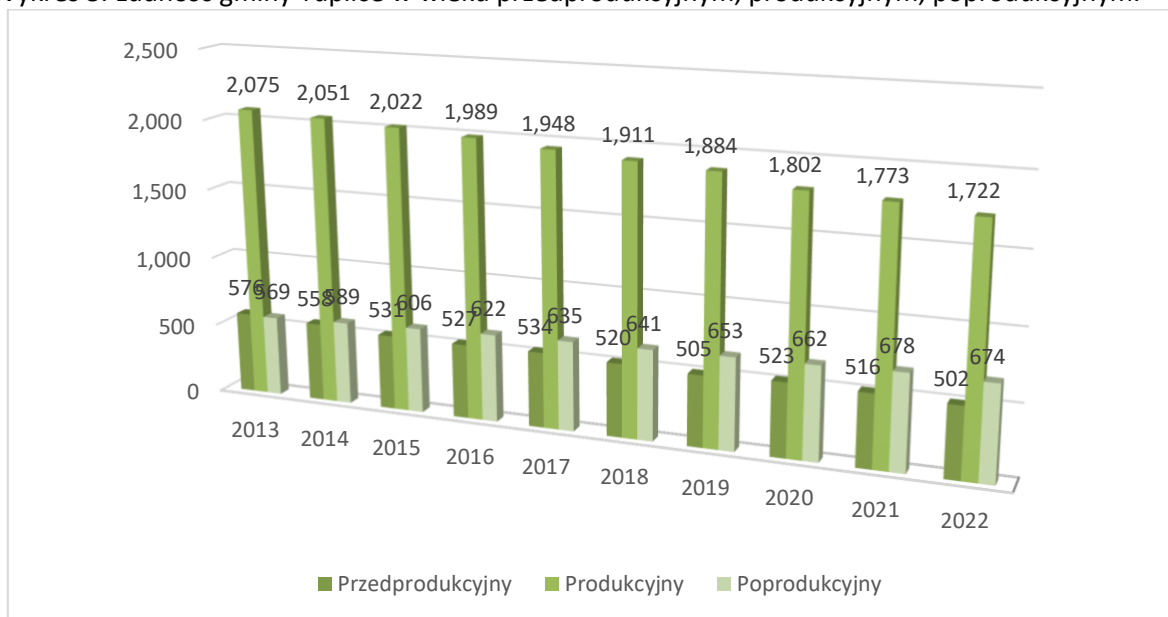
Tabela 2. Przyrost naturalny w gminie Tuplice

Na 1000 ludności										
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
zgony	37	25	32	40	47	39	34	37	48	49
przyrost naturalny	-2	4	-14	-10	-16	-26	-7	-12	-21	-30
urodzenia żywe	35	29	18	30	31	13	27	25	27	19

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Prognozy demograficzne dla Polski jednoznacznie wskazują na niekorzystne kierunki zmian. Przewiduje się, że w 2035 r. populacja kraju zmniejszy się w stosunku do obecnej o ponad 1,5 miliona, natomiast w 2050 aż o ponad 4,5 miliona. Głównym powodem będzie ujemny przyrost naturalny, który z większą intensywnością będzie występował na terenach miejskich niż wiejskich. Wydłużenie się przeciętnego trwania życia i jednoczesny niski poziom dzietności, będą powodować niekorzystne zmiany w strukturze wieku. W perspektywie, do 2050 roku, nastąpi gwałtowny proces starzenia się społeczeństwa. Obserwując dane z ostatnich lat dotyczących gminy Tuplice także zaobserwować można trend spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy równoczesnym zwiększaniu liczby osób w wieku poprodukcyjnym. W ostatnich latach liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym ulega systematycznemu zwiększeniu - wzrosła od 27,4 w 2013 roku do 39,1 w 2022 roku. W związku z powyższym wzrósł współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi z 18,7 do 30,1. Tendencję tę doskonale obrazuje wykres poniżej.

Wykres 3. Ludność gminy Tuplice w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, poprodukcyjnym.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Należy w związku z tym przyjąć, że gmina także zostanie dotknięta skutkami starzenia się społeczeństwa. Taki stan rzeczy niesie za sobą długofalowe konsekwencje, polegające m.in. na zmniejszeniu siły roboczej w gminie, spadku liczby osób aktywnych zawodowo, zwiększeniu zapotrzebowania na usługi opiekuńcze oraz aktywizację dla grupy seniorów.

Ważnym wskaźnikiem, biorąc pod uwagę rozwój gminy, jest udział osób w wieku kreatywnym, czyli 25-34 lat, do ludności ogółem. W gminie Tuplice wynosi on 13,07%. Jest on na umiarkowanym poziomie, pozwala jednak na optymizm, ponieważ wskazuje na wartościowe zasoby mieszkańców mogących w najbliższych latach stanowić główną siłę napędową rozwoju ekonomicznego gminy.

2.2 RYNEK PRACY W GMINIE TUPLICE

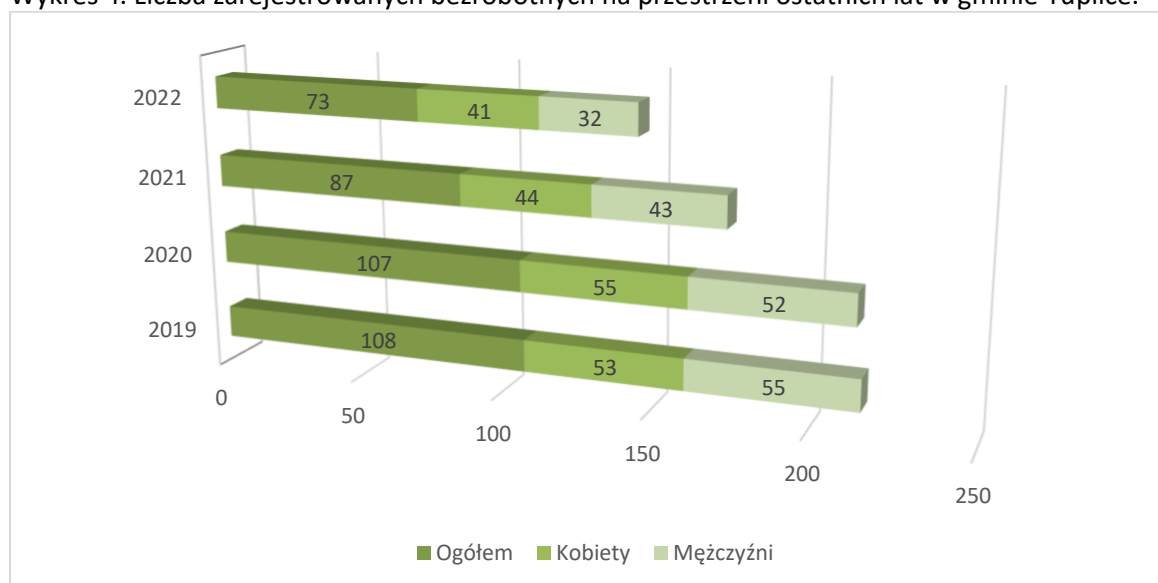
Ustawa o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu definiuje bezrobotnego, jako osobę niezatrudnioną i nie wykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie, nie ucząca się w szkole w systemie dziennym, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania rejonowym urzędzie pracy.

Zgodnie z teorią ekonomii bezrobocie jest normalnym zjawiskiem polegającym na tym, że na rynku pracy są osoby chcące pracować, ale pozostające bez zajęcia. Zjawisko to podlega podstawowym prawom ekonomii popytowo (ludzie szukający pracy) podażowej (pracodawcy

poszukujący pracy). Jako naturalny poziom bezrobocia niektórzy ekonomiści przyjmują 6%. Bezrobocie takie to wynik fluktuacji na rynku pracy, część osób zmienia pracę, poszukuje nowej posady itp.

Bezrobocie nie tylko samo jest problemem, ale leży także u podstaw wielu innych kwestii społecznych. I tak np. szczególnie długotrwałe bezrobocie związane jest z obniżeniem standardu materialnego życia nie tylko samego bezrobotnego, ale i całej jego rodziny. Stąd bardzo często obszary długotrwałego bezrobocia pokrywają się w danym społeczeństwie z obszarami ubóstwa. To z kolei może powodować rozprzestrzenianie się rozmaitych patologii społecznych, rozpad rodziny, obniżenie zdrowotności społeczeństwa. Nawet krótkotrwały okres bezrobocia nie pozostaje bez wpływu na kondycję psychiczną osób dotkniętych tym problemem.

Wykres 4. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na przestrzeni ostatnich lat w gminie Tuplice.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Żarach

Jak wspomniano powyżej poziom bezrobocia rzutuje w pierwszej kolejności na kondycję społeczno-ekonomiczną mieszkańców gminy. W skali makroekonomicznej pociąga za sobą drenaż finansów publicznych na zasiłki i inne świadczenia socjalne oraz na programy przeciwdziałania bezrobociu, powoduje zmniejszenie dochodów budżetowych państwa (a tym samym pośrednio gmin), ponieważ bezrobotni nie płacą podatków dochodowych, nie płacą składek na ubezpieczenie społeczne, nie kupują towarów. Niemożność znalezienia pracy skłania młodych, wykształconych ludzi do emigracji zarobkowej.

Wskaźnik bezrobocia, mierzony jako udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym był w gminie Tuplice wyższy niż w województwie lubuskim i w 2022 r. wyniósł 4,2% (w regionie 2,7%). W stosunku do 2019 r. sytuacja na analizowanym obszarze uległa poprawie:

wówczas wskaźnik bezrobocia wynosił 5,7% i także był wyższy od regionalnego (3,0%). W gminie Tuplice widoczny jest spadek bezrobocia w ciągu ostatnich pięciu lat. Jego wzrost miał miejsce w 2020 roku i był skutkiem pandemii COVID-19 – podobne wahanie bezrobocia można było zaobserwować w skali globalnej. Jednak, jak widać na wykresie nr 4. sytuacja na rynku pracy w gminie Tuplice ustabilizowała się i osiągnęła poziom lepszy niż przed pandemią.

Tabela 3. Wskaźnik bezrobocia w gminie Tuplice na tle powiatu, województwa i kraju.

Obszar	2019	2022
Gmina Tuplice	5,7	4,2
Powiat żarski	2,9	2,8
Lubuskie	3,0	2,7
Polska	3,8	3,7

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Żarach; Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Jak wynika z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Żarach na koniec 2022 roku w gminie Tuplice bez pracy pozostawały 73 osoby. Wśród osób bezrobotnych przeważały kobiety (56%). Optymistyczny może być fakt, że w ostatnich latach zmieniała się struktura wiekowa bezrobotnych: jeszcze w 2019 roku najliczniejszą grupę wiekową wśród zarejestrowanych bezrobotnych stanowiły osoby do 30 roku życia, czyli osoby, które ze względu na swoje doświadczenie zawodowe powinny cieszyć się stabilizacją zatrudnienia - ponad 34%. Jednak w 2022 roku odsetek tych osób zmalał do niespełna 15%. Systematycznie maleje także w ostatnich latach liczba długotrwale bezrobotnych – od 2019 roku spadła o ponad 25%.

2.3 EDUKACJA

Do jednych z głównych zadań gminy jako jednostki samorządu terytorialnego należy świadczenie usług edukacyjnych na poziomie przedszkolnym i podstawowym. Gmina Tuplice realizuje zadania oświatowe wynikające z prawa oświatowego i rozporządzeń wykonawczych poprzez zabezpieczenie działalności przedszkoli, szkół podstawowych, a także zapewnia dostępność do edukacji dla uczniów niepełnosprawnych, finansując dowóz uczniów niepełnosprawnych do szkół poza teren gminy. Zadania oświatowe realizowane są przy pomocy środków otrzymywanych z budżetu państwa – subwencji oświatowej oraz z budżetu gminy.

Obecnie Gmina Tuplice jest organem prowadzącym dla następujących placówek oświatowych:

1. Samorządowe Przedszkole im. Kubusia Puchatka w Tuplicach, ul. Kopernika 3, 68-219 Tuplice.

Z końcem 2022 roku przedszkole liczyło 5 oddziałów. Do przedszkola uczęszczało 89 dzieci. Zatrudnionych było 11 nauczycieli, w tym Dyrektor Przedszkola, katechetka na 2/23 etatu, nauczyciel j. niemieckiego na 3/24 etatu.

2. Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Tuplicach, ul. Daszyńskiego 1, 68-219 Tuplice. W roku szkolnym 2022/2023 liczyła 12 oddziałów, w których uczyło się 212 uczniów. Zatrudnionych było 30 nauczycieli, (w tym 2 na niepełne etaty, tj. (10/18, 15/18), jeden nauczyciel przebywa na urlopie zdrowotnym. W szkole funkcjonuje stołówka szkolna oraz świetlica.

Na terenie gminy nie funkcjonuje żłobek, ani klub malucha dla dzieci do 3 roku życia.

Tabela 4. Liczba uczniów w szkołach podstawowych na tle tendencji w powiecie i województwie.

	2013	2022
Gmina Tuplice		
Szkoła podstawowa	160	212
Gimnazjum	100	0
Powiat żarski		
Szkoła podstawowa	5 551	7 438
Gimnazjum	3 181	0
Lubuskie		
Szkoła podstawowa	56 849	82 714
Gimnazjum	30 569	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Na obszarze gminy Tuplice zaobserwować można ogólną tendencję spadkową liczby uczniów, choć nie jest to spadek znaczący. W latach 2013-2022 liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych co prawda zwiększyła się ze 160 do 212, jednak biorąc pod uwagę likwidację gimnazjów należy uznać, że ogólna liczba uczniów uległa zmniejszeniu z 260 w 2013 roku (szkoła podstawowa i gimnazjum) do 212 w 2022 roku. W analogicznym okresie zjawisko powyższe (w podobnej skali) wystąpiło również w województwie lubuskim i powiecie żarskim. Można uznać, że zapotrzebowanie na usługi edukacyjne i opiekuńczo-wychowawcze na terenie gminy są aktualnie zaspokojone, jednakże stan ten może ulec zmianie, w związku z czym niezbędne jest stałe monitorowanie sytuacji. W przypadku zwiększonego popytu na usługi opiekuńczo-edukacyjne dla najmłodszych gmina powinna

podjąć kroki do ich zaspokojenia, ponieważ zapewnienie opieki dzieciom jest niezwykle ważne w kontekście rozwoju gospodarczego gminy.

Na poziom edukacji wpływa nie tylko dostępność do placówek oświatowych, ale również jakość infrastruktury. Ośrodki edukacyjne zlokalizowane na terenie gminy Tuplice są w dobrym stanie technicznym i nie wymagają dużych nakładów finansowych. Z przyczyn ekonomicznych i ekologicznych wskazana jest sukcesywna wymiana źródeł ciepła, oświetlenia i energii elektrycznej. SP w Tuplicach wymagało modernizacji w zakresie sali gimnastycznej i ciągów komunikacyjnych. Są to inwestycje, które są aktualnie realizowane.

Podsumowując charakterystykę warunków działania szeroko pojętej edukacji, stwierdzić można, że zachodzące przemiany demograficzne sprawiają, że działania inwestycyjne w zakresie infrastruktury szkolnej i przedszkolnej powinny koncentrować się na modernizacji już istniejących obiektów oświatowych i doposażenia ich w nowoczesne źródła energii oraz technologie cyfrowe.

2.4 AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

Aktywnie funkcjonujące społeczeństwo obywatelskie świadome swoich praw i obowiązków, a także partycypujące w polityce publicznej samorządu gminnego stanowi podstawę rozwoju każdej gminy.

Podjmując się analizy społeczeństwa obywatelskiego na obszarze gminy Tuplice autorzy niniejszej diagnozy za kluczowe uznali zbadanie dwóch wskaźników świadczących o stopniu jego rozwoju:

- Wskaźnik frekwencji wyborczej mieszkańców gminy,
- Wskaźnik zaangażowania społecznego w funkcjonowanie organizacji pozarządowych.

2.4.1 FREKWENCJA WYBORCZA MIESZKAŃCÓW GMINY TUPLICE

Miarą aktywności społecznej mieszkańców jest frekwencja wyborcza. Porównanie informacji dotyczących frekwencji wyborczej wskazuje na gminę Tuplice, jako gminę charakteryzującą się niższym niż w Polsce poziomem uczestnictwa w wyborach ogólnokrajowych. Zdecydowanie większy jest udział mieszkańców w wyborach lokalnych. Zwiększona partycypacja obywateli w procedurze wyboru do samorządu pokazuje, że mieszkańcy bardziej interesują się sprawami lokalnymi, niż sprawami krajowymi, na który mają mniejszy wpływ. Mieszkańcy w małych miejscowościach doskonale znają swoich przedstawicieli. Tematy kampanii wyborczych dotyczą bezpośrednio życia ich środowisk np. budowa dróg, kanalizacji, placów zabaw, oświetlenia itp.

W gminie Tuplice jednak widać w ostatnich latach ogólnopolski trend zwiększonej frekwencji i wzrostu zainteresowania partycypacją w wyborach – rekordowa frekwencja w wyborach parlamentarnych 2023 roku była także udziałem mieszkańców gminy Tuplice.

Tabela 5. Frekwencja wyborcza mieszkańców gminy Tuplice podczas wybranych elekcji w latach 2014-2023.

Nazwa wyborów	Gmina Tuplice	Powiat żarski	Województwo	Kraj
Wybory samorządowe 2014	56.31%	45.28%	44,63%	47,21%
Wybory prezydenta RP 2015 (I tura)	34.42 %	40.71 %	43,37%	48,96%
Wybory prezydenta RP 2015 (II tura)	39.54 %	45.48 %	49,41%	55,34%
Wybory parlamentarne 2015	9.47 %	11.74 %	12,93%	16,47%
Wybory samorządowe 2018	44.23%	44.50%	45,54%	48,83%
Wybory parlamentarne 2019	48,25%	53,24%	57,20%	61,74%
Wybory do parlamentu europejskiego 2019	36,78%	36,78%	42,10%	45,68%
Wybory prezydenta 2020 (I tura)	58,20%	58,20%	61,41%	64,51%
Wybory prezydenta 2020 (II tura)	58,48%	61,05%	64,95%	68,18%
Wybory parlamentarne 2023	69,35%	68,60%	71,37%	74,38%
Średnia:	45,50%	46,55%	49,29%	53,13%

Źródło: Dane Państwowej Komisji Wyborczej

2.4.2 WSKAŹNIK ZAANGAŻOWANIA SPOŁECZNEGO W FUNKCJONOWANIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Miernikiem działań społeczności lokalnej jest również ilość organizacji pozarządowych oraz podejmowanych przez nich inicjatyw. Organizacje pozarządowe, nazywane trzecim sektorem, są prywatne i powstają z inicjatywy ich założycieli, jednak w odróżnieniu od przedsiębiorstw działają w interesie publicznym, a nie prywatnym. Na terenie gminy Tuplice działają aktywnie cztery organizacje pożytku publicznego:

1. Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju i Promocji Wsi Drzeniów, Lubsko, Drzeniów 22,

2. Gminny Klub Sportowy „Tupliczanka” Tuplice ul. Mickiewicza 27, 68-219 Tuplice
3. Lubuskie Stowarzyszenie Strzelecko-Kolekcjonerskie „SCYT”, 68-300 Lubsko, Grabów 26,
4. Gminne Koło Gospodyń Wiejskich w Tuplicach , ul. Mickiewicza 27 , 68-219 Tuplice.

Część organizacji to podmioty stosunkowo młode, powstałe na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat. W zdecydowanej większości stowarzyszenia i fundacje nie dysponują tzw. kapitałem żelaznym organizacji. Przychody organizacji są niższe niż 50 000 złotych.

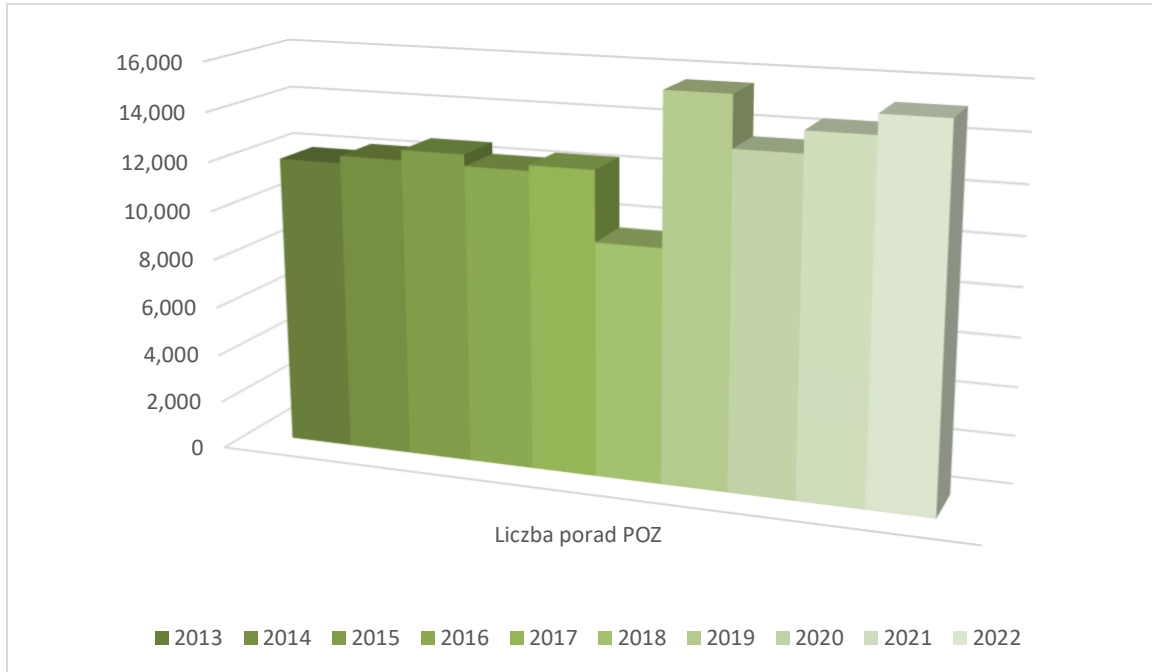
Funkcjonujące na obszarze gminy Tuplice organizacje pozarządowe borykają się z licznymi problemami, do których zaliczyć należy: ograniczony dostęp do środków finansowych, brak umiejętności pozyskiwania środków zewnętrznych, brak znajomości procedur księgowych. W konsekwencji wskazane jest podjęcie działań zmierzających do wsparcia zakładania i funkcjonowania tych organizacji.

Co roku w ramach otwartych konkursów na realizację zadania publicznego stowarzyszenia otrzymują wsparcie na realizację zadań statutowych. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych ma ogromne znaczenie dla rozwoju lokalnej społeczności. Władze samorządowe zdając sobie sprawę z wagi partycypacji społecznej w zarządzaniu gminą starają się wspierać działalność organizacji i stymulować ich powstawanie oraz rozwój.

2.5 ZDROWIE

Na kondycję społeczności lokalnej w gminie znaczący wpływ ma dostępność do infrastruktury ochrony zdrowia. W gminie Tuplice od wielu lat funkcjonuje jeden ośrodek zdrowia, a praktykę lekarską prowadzi lekarz medycyny rodzinnej. Jednocześnie obserwuje się wzrost ilości świadczonych usług przez lekarzy rodzinnych (w 2013 r. – 11 892 porad POZ, w 2021r. – 15 177 porad POZ), co jest powszechnie spotykanym zjawiskiem w gminach o podobnej charakterystyce w województwie lubuskim. Na terenie całego województwa liczba porad zwiększyła się od 4 107 023 porad POZ w 2013 roku do 4 454 132 porad POZ w 2022. W powiecie żarskim występowała podobna tendencja: 378 372 porad POZ w 2013 wzrosło do 426 610 porad POZ w 2022.

Tabela 6. Zapotrzebowanie na porady lekarskie w gminie Tuplice

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

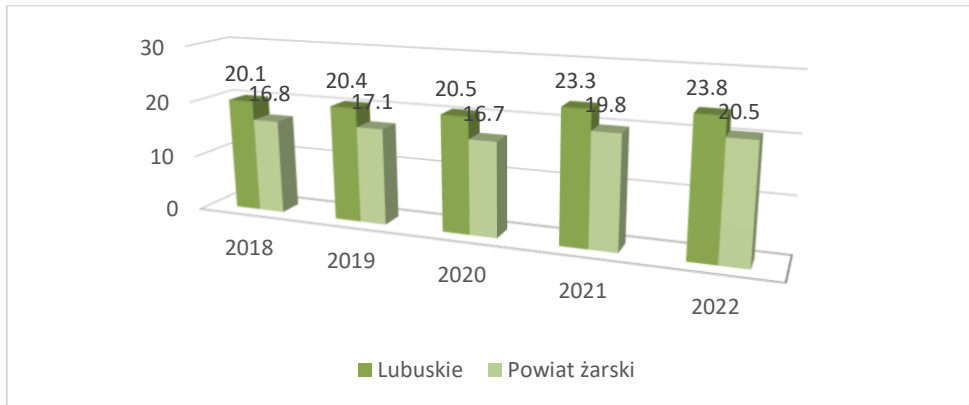
W zakresie specjalistycznych usług medycznych mieszkańcy gminy Tuplice mają do wyboru nieodległe szpitale w Żarach i Lubsku:

1. 105. Kresowy Szpital Wojskowy z Przychodnią SP ZOZ Żary, ul. Domańskiego 2, 68-200 Żary.
2. Szpital Na Wyspie Sp. z o.o., ul. Pszenna 2 oraz ul. Skarbowa 2, 68 - 200 Żary.
3. Szpital Na Wyspie Sp. z o.o., ul. Pokoju 1A, 68-300 Lubsko.

Jedną z przesłanek odzwierciedlających dostępność ludności do opieki medycznej, jest liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych. Na terenie województwa lubuskiego w 2021 r. było to 254 osoby na łóżko szpitalne (dla Polski jest to 230 osób na łóżko szpitalne). Natomiast wskaźnik łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. Ludności wynosił 39,42 – w ciągu ostatniego dziesięciolecia utrzymuje się na podobnym poziomie.

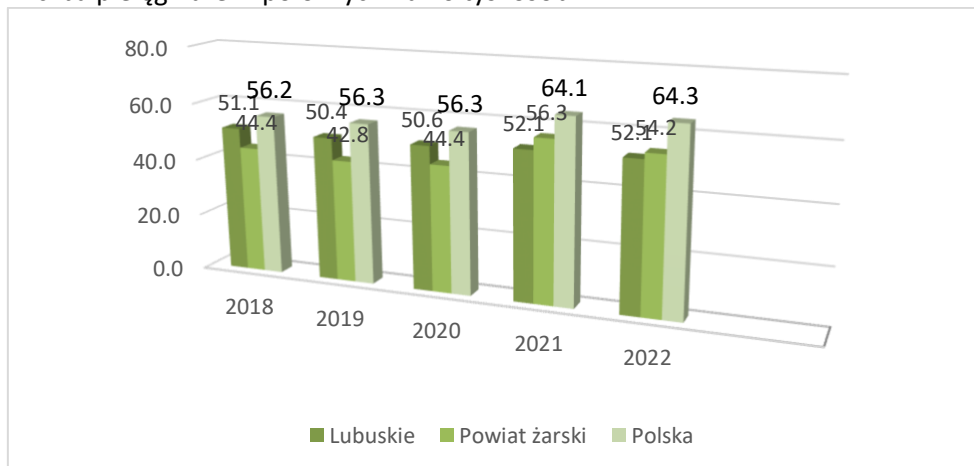
Równie istotną kwestią jest dostępność personelu medycznego dla mieszkańców gminy Tuplice. Jak wynika z danych GUS, na terenie całego powiatu żarskiego w 2022 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało 20,5 lekarzy oraz 54,2 pielęgniarek i położnych. Wskaźniki te były zbliżone od średniej dla regionu. W województwie lubuskim w 2022 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało 23,8 lekarzy i 52,1 pielęgniarki i położne). Optymistyczne jest to, że w ostatnich latach zaobserwować można nieznaczny wzrost tych wskaźników.

Wykres 5. Liczba lekarzy na 10 tys. osób.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Wykres 6. Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. osób.

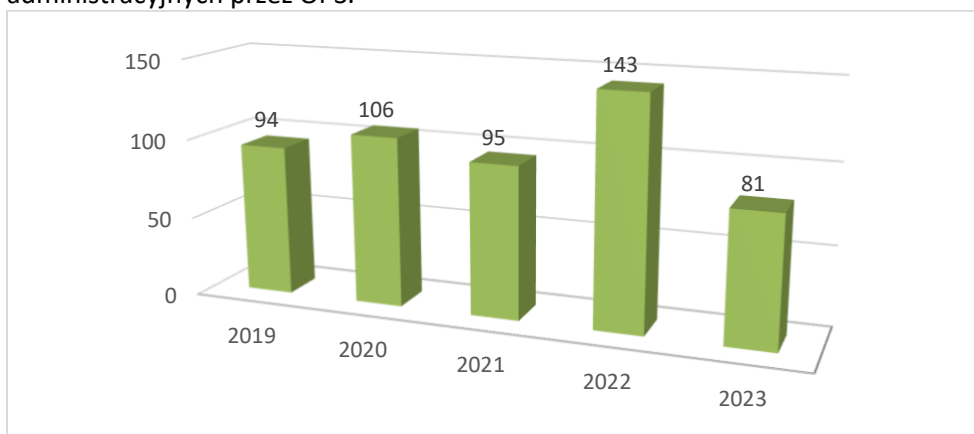
Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Niezwykle ważnym problemem jest zaawansowany wiek wielu lekarzy oraz brak chętnych do podjęcia specjalizacji w dziedzinie medycyny rodzinnej. W rezultacie w najbliższych latach w gminie może pojawić się problem tzw. luki pokoleniowej. Podobne zagrożenie występuje na terenie całego kraju.

2.6 POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. O kondycji ekonomicznej społeczności lokalnej świadczy w dużym stopniu ilość transferów socjalnych z budżetu gminy na rzecz mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym. Jak widać na poniższym wykresie, liczba osób korzystających ze świadczeń opieki społecznej na terenie gminy Tuplice waha się i nie można powiedzieć o wyraźnej tendencji spadkowej, co może niepokoić. Należy jednak mieć na względzie, że sytuacja ta jest odzwierciedleniem sytuacji w kraju i na świecie, zaś optymistyczną przesłanką do odwrócenia się tej tendencji jest fakt, że w 2023 roku liczba osób korzystających ze świadczeń opieki społecznej jest najniższa w ciągu ostatnich pięciu lat.

Wykres 7. Liczba osób korzystających ze świadczeń opieki społecznej na podstawie wydanych decyzji administracyjnych przez OPS.

Źródło: Dane OPS w Tuplicach.

Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) w Tuplicach jest bezpośrednim organizatorem i wykonawcą zadań pomocy społecznej na terenie gminy. Ośrodek został powołany do realizacji zadań pomocy społecznej i działa w oparciu o ustawę o pomocy społecznej i inne akty prawne komplementarne do niej. Misja ośrodka stanowi podstawę do podejmowania interdyscyplinarnych i długofalowych działań w sferze życia społecznego oraz wdrażania systemowych rozwiązań zmierzających do minimalizacji niesprzyjających życiu mieszkańców problemów i tworzeniu możliwości rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Bezpośredni nadzór nad działalnością ośrodka sprawuje Rada Gminy Tuplice i Wójt Gminy Tuplice w ramach posiadanych kompetencji, natomiast placówką kieruje kierownik, który reprezentuje

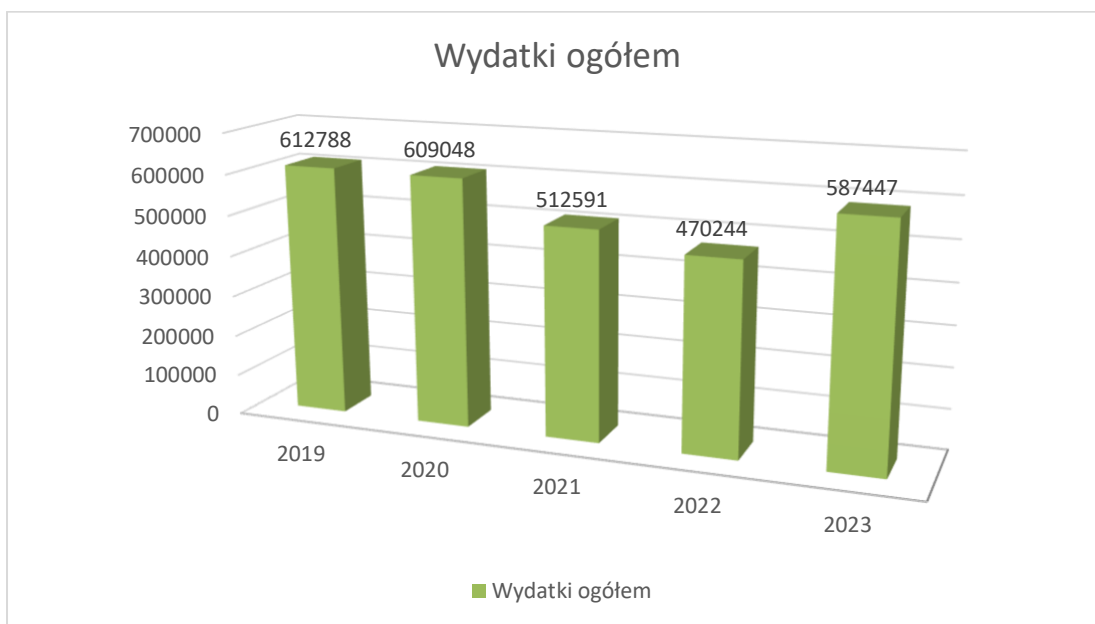
ośrodek na zewnątrz, organizuje jego pracę, ustala podział obowiązków między pracownikami oraz nadzoruje i koordynuje ich pracę. Kierownik ośrodka wykonuje czynności pracodawcy w stosunku do osób w nim zatrudnionych. Podejmuje decyzje samodzielnie i ponosi za nie odpowiedzialność.

Celem działalności Ośrodka jest pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia, a także zapobieganie powstawaniu takich sytuacji, a także wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do: zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych, ich usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem.

Najczęstszym powodem ubiegania się mieszkańców gminy Tuplice o pomoc finansową są: alkoholizm, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych, ubóstwo, wielodzietność.

Wydatki na pomoc społeczną obejmują także koszty związane z administrowaniem i zatrudnieniem personelu OPS. Mimo relatywnie niskiego poziomu bezrobocia w gminie Tuplice transfery socjalne są znaczące, co pokazuje, że oficjalne dane statystyczne (osoba bezrobotna musi być zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy) nie zawsze mogą odzwierciedlać rzeczywistą sytuację ekonomiczną ludności, chociaż liczba osób potrzebujących pomocy społecznej ze względu na bezrobocie spadła w ciągu ostatnich pięciu lat niemal o połowę. W ostatnich latach wyraźnie widać tendencję spadkową w wysokości przyznawanych świadczeń oraz liczbie rodzin potrzebujących pomocy ze względu na ubóstwo co może świadczyć o poprawie sytuacji ekonomicznej mieszkańców, oraz o skutecznych działaniach gminy podjętych a rzecz aktywizacji społecznie wykluczonych.

Wykres 8. Wysokość środków gminy Tuplice przeznaczanych na pomoc społeczną.

Źródło: Dane OPS w Tuplicach.

Poprawiająca się sytuacja nie wyklucza jednak kontynuacji działań na rzecz aktywnej integracji, włączenia społecznego oraz wsparcia tworzenia podmiotów ekonomii społecznej na terenie jednostki. Winno się także realizować projekty na rzecz osób NEET (z ang. Not in Education, Employment, or Training), czyli osób które nie kontynuują edukacji, nie biorą udziału w żadnym szkoleniu zawodowym i nie pracują i nie są ujęte w oficjalnych statystykach dotyczących np. stopy bezrobocia.

2.7. KULTURA I SPORT

Dla mieszkańców danego obszaru istotne jest zaspokojenie potrzeb wyższego rzędu, w tym potrzeb kulturalnych. Ludność w czasie wolnym korzysta z wielu przejawów życia kulturalnego oferowanego zarówno przez sektor biznesu, jaki i sektor publiczny.

W większości gmin istotnym czynnikiem pobudzania życia kulturalnego są ośrodki kultury finansowane ze środków publicznych i operujące na majątku samorządu. Rolę animatora życia kulturalnego w gminie Tuplice pełni Gminna Biblioteka Publiczna w Tuplicach. Działalność biblioteki w ostatnich latach zmieniła swój charakter wprowadzając kolejne działania i aktywności pozaczytelnicze. Pomieszczenia biblioteczne nie służą już jedynie wypożyczaniu książek czy prasy, ale są miejscem integracji społecznej, edukacji oraz wszelkich kulturotwórczych form spędzania wolnego czasu przez mieszkańców gminy. Głównym zadaniem biblioteki jest jednak gromadzenie, opracowanie i udostępnianie książek oraz promocja książek i czytelnictwa, w tym również gromadzenie materiałów dotyczących regionu.

Tabela 7. Wybrane aspekty czytelnictwa w gminie Tuplice.

	2018	2019	2020	2021	2022
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	3 860	3 975	2 375	1 574	2 407
czytelnicy w ciągu roku	110	95	98	95	140
księgozbiór	17 361	17 706	18 148	18 442	18 782

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Księgozbiór książek w formie drukowanej na koniec 2022 roku wynosił 18 782 woluminy. Gmina dba o stałe uzupełnianie i poszerzanie zbiorów, jednak pomimo tych działań wpisuje się ona w trend spadku czytelnictwa widoczny na poziomie Województwa Lubuskiego i kraju.

Oprócz gromadzenia i wypożyczania księgozbioru biblioteka prowadzi różnorodne działania skierowane do dzieci i dorosłych. W minionych latach były to między innymi:

- Promowanie akcji „Mała książka ...” – lekcje biblioteczne – grupa 3-latków, 5-latków,
- Konkurs na kartkę świąteczną Bożonarodzeniową,
- Kreatywna biblioteka – wykonywanie ozdób Bożonarodzeniowych,
- Ferie oraz wakacje w Bibliotece,
- Wspólnie ze szkolną biblioteką: Dzień głośnego czytania,
- Dzień pluszowego misia,
- Wykonywanie kartek świątecznych dla seniorów gminy – zajęcia odbyły się w szkole podstawowej, klasa VII,
- Zajęcia z okazji 1-go dnia wiosny – wspólnie z uczestnikami świetlicy środowiskowej z Tuplic,
- „Zakochaj się w książce” – akcja walentynkowa dla dzieci i dorosłych.

Swój wkład w kulturalną tożsamość gminy Tuplice mają także pracownicy Urzędu Gminy, którzy są odpowiedzialni za organizację cyklicznych imprez kulturalnych będących wizytówką gminy.

Tabela 8. Wykaz głównych imprez kulturalnych w gminie Tuplice.

Rodzaj imprezy	Cykliczność	Kiedy
Dzień Tuplic	Co roku	czerwiec
Dożynki gminne	Co roku	sierpień/wrzesień
Marsz Niepodległości	Co roku	listopad
Jarmark Bożonarodzeniowy	Co roku	grudzień

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Tuplicach

Ukształtowanie i położenie gminy Tuplice daje także duże możliwości mieszkańcom oraz gościom do uprawiania wszelakich dyscyplin sportowych. Niestety, ze względu na ograniczone środki finansowe, na terenie gminy funkcjonuje jedynie infrastruktura do gry w piłkę nożną, która także wymaga modernizacji i rozbudowy.

Na terenie gminy działa Klub Sportowy „Tupliczanka” Tuplice, z bogatą tradycją i doświadczeniem, który swą działalność rozpoczął jeszcze pod koniec lat 50 i wciąż odnosi sukcesy w krzewieniu kultury fizycznej na terenie gminy, a także stanowi jej promocję na boiskach poza granicami Tuplic.

3. SFERA GOSPODARCZA

3.1. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Poziom życia mieszkańców gminy w dużej mierze zależy od rozwoju przedsiębiorstw zlokalizowanych na jej terenie. Poprzez działalność produkcyjną i usługową w dużym stopniu wpływają na wzrost zatrudnienia w gminie (a tym samym ograniczenie poziomu bezrobocia), a także wysokość dochodów gminy – część podatku dochodowego od osób prawnych CIT (19%) trafia jako subwencja do budżetu jednostki samorządu terytorialnego. Analiza budżetu gminy w tym zakresie wykazała, że podatek od osób prawnych stanowi nieznaczny odsetek wpływów budżetowych ogółem.

W 2022 roku w gminie Tuplice zarejestrowanych było 271 podmiotów gospodarczych. Liczba podmiotów gospodarczych od pięciu lat systematycznie rośnie. W roku 2018 zarejestrowanych było 255 podmiotów. W okresie pięciu lat zanotowano wzrost liczby przedsiębiorstw ogółem o 6%. Widać też wyraźną dominację sektora prywatnego.

Tabela 9. Liczba przedsiębiorstw w gminie Tuplice na tle powiatu, województwa i kraju.

Obszar	2018	2022
Gmina Tuplice		
Sektor prywatny ogółem	245	258
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	197	204
Spółki handlowe	9	9

Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	2	2
Powiat żarski		
Sektor prywatny ogółem	8 912	9 880
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	6 621	7 457
Spółki handlowe	425	477
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	124	119
Lubuskie		
Sektor prywatny ogółem	107 580	120 896
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	80 366	90 868
Spółki handlowe	8 110	9 584
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	1 553	1 634
Polska		
Sektor prywatny ogółem	4 188 932	4 769 157
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	3 111 733	3 556 851
Spółki handlowe	430 006	526 315
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	74 830	85 428

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Na terenie gminy Tuplice funkcjonują mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa – nie ma przedsiębiorstw dużych, zatrudniających więcej niż 249 pracowników. Dane te z pewnością są efektem prowadzonej polityki przez samorząd zmierzającej raczej do kreowania przyjaznego klimatu inwestycyjnego dla sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, niż branży typowo przemysłowej. Należy pamiętać, że w przypadku gorszej koniunktury i problemów z rentownością upadek dużej firmy, to zwolnienia dużej liczby osób.

Tabela 10. Rodzaje prowadzonej działalności przez przedsiębiorstwa z gminy Tuplice (stan na 2022 r.)

Rodzaj prowadzonej działalności	Liczba przedsiębiorstw	Odsetek przedsiębiorstw (%)
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	8	2,95 %
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	0	0 %
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	19	7,01 %

Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	3	1,10 %
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	0,37 %
Sekcja F - Budownictwo	65	23,98 %
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	71	26,19 %
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	12	4,42 %
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	10	3,69 %
Sekcja J - Informacja i komunikacja	8	2,95 %
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	8	2,95 %
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	14	5,16 %
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	8	2,95 %
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	6	2,21 %
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	3	1,10 %
Sekcja P - Edukacja	4	1,47 %
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5	1,84 %
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4	1,47 %
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	20	7,38 %

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Struktura podmiotów według sekcji pokazuje wysoki udział podmiotów z branż: budownictwo (23,98 %), handel hurtowy i detaliczny (26,19 %); przetwórstwo przemysłowe (7,01 %), pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa

domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (7,38 %), działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (5,16 %).

Dowodzi to, że w gminie Tuplice struktura przedsiębiorstw kształtuje się podobnie, jak w ośrodkach miejskich. Należy zauważyć, że walory przyrodnicze gminy nie mają odzwierciedlenia w działalności gospodarczej mieszkańców: *działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją* to zaledwie 1,47 % wszystkich przedsiębiorstw, nieco więcej (7,38 %) stanowią firmy z sekcji *pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby*. Gospodarka w gminie Tuplice nie wiąże się więc bezpośrednio z walorami przyrodniczymi, ale jest zdeterminowana przez globalne trendy i położenie geograficzne blisko granicy z Republiką Federalną Niemiec.

Analizując poziom rozwoju przedsiębiorczości w gminie Tuplice, należy uwzględnić nie tylko bezwzględną liczbę zarejestrowanych przedsiębiorstw, ale również przedsiębiorczość mieszkańców, mierzoną liczbą podmiotów na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym. Dla gminy Tuplice wskaźnik ten w 2022 r. wynosił 1 573,8 i był niższy od średniej krajowej (2 253,1) oraz analogicznego wskaźnika dla województwa lubuskiego (2 220,9) oraz powiatu żarskiego (1 950,0).

Tabela 11. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Obszar	2018	2020	2022
Gmina Tuplice	1 334,4	1 437,3	1 573,8
Powiat żarski	1 598,9	1 815,6	1 950,0
Lubuskie	1 831,2	2 047,8	2 220,9
Polska	1 876,0	2 060,6	2 253,1

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Poniżej zaprezentowano w formie tabelarycznej największych pracodawców w gminie Tuplice.

Tabela 12. Wykaz największych pracodawców w gminie Tuplice.

Lp.	Nazwa pracodawcy
1	Urząd Gminy w Tuplicach
2	Straż Graniczna w Tuplicach
3	Szkoła Podstawowa w Tuplicach

4.	Samorządowe Przedszkole w Tuplicach
5.	Dino w Tuplicach
6.	Stacja Paliw BP w Jagłowicach

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Tuplicach

Gminę Tuplice charakteryzuje otwartość polityki gospodarczo-promocyjnej - zapewnia wszystkim zainteresowanym dogodnie możliwości rozpoczęcia działalności gospodarczej. Infrastruktura na terenie gminy oraz dostępne tereny stwarzają dobre warunki do inwestowania, a także do rozwoju już istniejących firm. Atutami gminy są bez wątpienia: znakomita dostępność komunikacyjna, niewielka odległość od granicy z Niemcami, ulgi i zwolnienia podatkowe, niskie ceny gruntów. Gmina dysponuje wolnymi terenami pod inwestycje oferując przy tym pomoc przy uzbrajaniu terenów, a także w zakresie kontaktów z pozostałymi gestorami mediów, urzędem pracy itp. Władze gminy są otwarte na potrzeby potencjalnych inwestorów i gotowe do podejmowania rozmów w zakresie zmian planu zagospodarowania przestrzennego w związku z indywidualnym zapotrzebowaniem.

3.2. TURYSTYKA

Strefę turystyczno-wypoczynkową w gminie Tuplice określają przede wszystkim dwa kluczowe aspekty:

- Bogactwo przyrody, w tym bogate w runo leśne i atrakcje przyrodnicze obszary leśne.
- Położenie geograficzne i połączenie komunikacyjne.

Urozmaicony krajobraz bogaty w kompleksy lasów i jezior, czyste powietrze oraz ciekawe zabytki co roku przyciągają coraz większą liczbę turystów. Lasy obfitujące w grzyby i jagody, będące siedliskiem wielu gatunków zwierząt, wśród których warto wymienić bielika i coraz liczniejsze bobry. Pozostałością po dawnych kopalniach węgla brunatnego i glin ceramicznych są liczne wyrobiska, tworzące obecnie tzw. pojezierze antropogeniczne, przyciągające licznych wędkarzy. Rozwija się agroturystyka, powstają ścieżki i szlaki rowerowe. W Tuplicach znajduje się także malowniczy Park z ścieżkami spacerowymi i Wzgórze Tuplickie, miejsce spacerów, spotkań, rekreacji i rozrywki.

W Tuplicach i w ich rejonie znajduje się mnóstwo zbiorników wodnych. Prawie wszystkie te "jeziora", to ślady po dawnych kopalniach węgla brunatnego i iłów ceramiki budowlanej. Najbardziej interesujący krajobrazowo znajduje się w centrum Tuplic (tak zwany "Staw Kołkowy"). Był to obszar dawnej podziemnej kopalni "Amalie" czynnej w latach 1866-1872. Jest to nieckowate obniżenie terenu, wewnątrz którego rosły kiedyś drzewa i które wyznacza zasięg korytarzy kopalnianych.

Powolne osiadanie terenu i jego zawodnienie spowodowało obumarcie drzew, których dzisiaj widocznym śladem są wystające z wody fragmenty pni, od których staw zapożyczał swoją nazwę. Wokół tego sztucznego zbiornika zobaczymy roślinność wodną i liczne stanowiska wędkarskie.

Wokół Tuplic znajduje się również wiele dawnych wyrobisk wydobywania łąw ceramicznych, których złoża sąsiadowały z pokładami węgla. Wyraźnie widocznym śladem przemysłu ceramicznego, poza wyrobiskami, są ruiny dużej cegielni położone w centrum Tuplic na południe od torów kolejowych oraz nasypy rozległej sieci kolejki wąskotorowej, którą był do niej transportowany urobek. Nasypy kolejki to obecnie naturalny pieszy szlak do poruszania się pomiędzy zawodnionymi wyrobiskami. Na jego trasie miejscami widoczne są jeszcze drewniane podkłady kolejowe i fragmenty szyn.

Pobyt w rejonie Tuplic to również doskonała okazja do zwiedzenia najbardziej północnych części Łuku Mużakowa, graniczących od północy z Kotliną Zasi Ecką. Jest to obszar silnie zalesiony, z regularną siatką doskonale utrzymanych dróg leśnych, z których część posiada utwardzoną nawierzchnię. To idealne miejsce dla dłuższych wycieczek rowerowych, których celem może być Pałac hrabiego Brühla w Brodach lub 41- metrowa wieża widokowa, która przypominając latarnię morską wznosi się w pobliżu siedziby Ośrodka Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Jeziorach Wysokich. Udając się tam, po drodze można odwiedzić jedną z wielu wydm. Znajduje się ona nad samym brzegiem "Wielkiego Stawu", który też jest sztucznym zbiornikiem, ale bez żadnego związku z górnictwem. Jest to rybny staw hodowlany, widoczny już na mapie z 1757 roku, pod nazwą "Wentzen Teich", a na mapach z XIX wieku pod nazwą "Wunzen Teich".

Gmina Tuplice dysponuje ciekawą trasą ścieżek rowerowych: Prawdziwą rowerową autostradą jest ścieżka prowadząca po torowisku dawnej linii kolejowej Tuplice – Łęknica, która została oddana do użytku w 2014 roku. Obecna trasa rowerowa, o długości 25 kilometrów i szerokości od 1,5 do 2.5 m, przebiega zgodnie z rytmem dawnych przystanków i stacji kolejowych: Tuplice – Chełmca – Żarki Wielkie – Chwaliszowice – Nowe Czaple – Łęknica. Po drodze można zobaczyć wiele elementów dawnej infrastruktury kolejowej.

Na terenie gminy Tuplice znajdują się następujące zabytki:

- Tuplice: dom mieszkalny przy ul. Parkowej 32, 1726, XIX/XX, szach., nr rej.: 506 z 20.05.1963;
- Chełmca: kaplica cmentarna, nr rej.: 2700 z 12.04.1977;
- Czerna: karczma, XVIII, nr rej.: 1332 z 28.09.1964;
- 1. Grabów: pozostałości z dworu, XVIII/XIX, nr rej.: 2716 z 3.08.1977;
- Matuszowice: cmentarz, nr rej.: 2198 z 10.11.1975 oraz zespół folwarczny, 2 poł. XVIII, nr rej.: 1327 z 28.09.1964: dom mieszkalny, dom rządcy, kordegarda, wozownia, obora;
- Nowa Rola: kościół ewangelicki, ob.rzym-kat.fil. pw. NMP Królowej Polski, 1867, nr rej.:

L-2 z 28.04.2003, ogrodzenie, poł.XVIII, nr rej.: jw. oraz lamus, poł. XVIII, nr rej.: jw.

Do atrakcji kulturowych gminy należą także:

- **Kościół parafialny pw. Chrystusa Króla:** Wybudowany został w latach 30. XX wieku w stylu neogotyckim na planie wydłużonego prostokąta, z węższym wyodrębnionym prezbiterium i zakrystią od strony północnej. Otwory okienne ostrołukowe, nawiązują do gotyku. Budowlę nakryto stromym dwuspadowym dachem z umieszczoną na środku drewnianą dzwonicą ze strzelistym blaszonym hełmem. Od strony zachodniej, do nawy przylega niewielki przedsionek, zaś od strony południowej dobudowano plebanię. Wnętrze nakryte zostało oryginalną drewnianą kolebą. Część prezbiterialna oddzielona została ostrym łukiem tęczowym. Nad ołtarzem znajduje się drewniana rzeźba przedstawiająca Chrystusa Króla stojącego na kuli ziemskiej.
- **Pałac w Chełmicy:** Istniejący do dziś pałac wybudowany został na przełomie XIX i XX wieku na planie litery L. Obiekt posiada dwie kondygnacje i nakryty jest dwuspadowym dachem. W północny narożnik budowli wkomponowana została kwadratowa wieża nakryta czterospadowym dachem. Od strony dawnego dziedzińca do ściany północnej przylega niewielka prostokątna dobudówka z tarasem umieszczonym na drugiej kondygnacji. Otwory okienne nakryte są płaskimi nadprożami lub łukami odcinkowymi. W sąsiedztwie pałacu znajdują resztki zabudowy folwarcznej i dawny park krajobrazowy.

Jeżeli chodzi o infrastrukturę turystyczną, to gmina Tuplice posiada jeszcze w tej kwestii ogromną przestrzeń do wykorzystania. Na terenie gminy funkcjonują 3 obiekty na w sumie 73 miejsca noclegowe. Jeżeli turystyczny charakter gminy ma się rozwinąć, konieczna jest rozbudowa bazy noclegowej i gastronomicznej.

Podsumowując analizę w zakresie turystyki warto pokreślić, że gmina Tuplice ma ogromny, w niewielkim stopniu wykorzystany, potencjał turystyczny, który jest nieustannie rozwijany. Zarówno baza turystyczna, gastronomia, oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna, jak i infrastruktura towarzysząca powinny pozwalać turystom na pełne wykorzystanie walorów przyrodniczych gminy. Dlatego warto w najbliższych latach rozwijać te zasoby.

3.3. ROLNICTWO I LEŚNICTWO

Gmina Tuplice jest gminą rolniczo-leśną: Użytki rolne stanowią ponad 36% obszaru, w tym grunty orne stanowią ponad 63%, łąki – 16% i pastwiska – 6,9%, natomiast sady – 0,04%. Dalsze 57 % to grunty leśne i tereny zadrzewione.

W oparciu o analizę funkcjonalną strefa rolnicza w gminie Tuplice obejmuje całą jej powierzchnię, choć północna część gminy charakteryzuje się glebami słabej jakości. W ostatnich czasach systematycznie zmniejsza się ekonomiczne znaczenie rolnictwa i leśnictwa w rozwoju powiatu żarskiego. Z roku na rok spada odsetek mieszkańców, których jedynym źródłem dochodu jest działalność rolnicza. W gminie Tuplice dominują niewielkie gospodarstwa rolne, większych i wyspecjalizowanych są nieznaczne ilości.

Z danych gminnych wynika, że powierzchnia użytków rolnych w gminie wyniosła 2 391 hektary. Jednocześnie na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego stwierdzić można, że w rolnictwie stopniowo wzrasta przeciętna powierzchnia gospodarstw rolnych. Zmiany te związane są m.in. z zachodzącym procesem starzenia się mieszkańców wsi i brakiem następców – osób kontynuujących prowadzenie gospodarstw rolnych, jak również rezygnacją z prowadzenia nisko dochodowej działalności rolniczej i związanym z tym brakiem środków inwestycyjnych na rozwój użytkowanych gospodarstw rolnych. Z drugiej strony, ci użytkownicy gospodarstw rolnych, którzy swoją przyszłość wiążą z rolnictwem, powiększają areał gospodarstw i skalę prowadzonej produkcji do wielkości zapewniającej odpowiedni poziom dochodów. W gospodarstwach podejmowana jest również pozarolnicza aktywność gospodarcza.

Tabela 13. Lasy w gminie Tuplice.

Powierzchnia lasów ogółem w ha	3 757,08
w tym lasy publiczne	3 671,57
w tym własność prywatna	85,51
Lesistość w %	55,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Lasy stanowiły w 2022 r. 57,36% powierzchni gminy Tuplice. Dominowała publiczna własność gruntów leśnych. Grunty publiczne zajmowały 3 671,57 ha, czyli 97,72% lasów gminnych. Lasy gminy Tuplice stanowią 0,5 % lasów województwa lubuskiego oraz 4,84% lasów powiatu żarskiego.

Na terenie Gminy Tuplice znajdują się lasy Nadleśnictwa Lubsko oraz nadleśnictwa Lipinki Łużyckie. Przeważające terytorialnie Nadleśnictwo Lubsko prowadzi gospodarkę leśną w oparciu o Plan Urządzenia Lasu. Dokument ten sporządza się na 10 lat, według stanu na dzień 1 stycznia pierwszego roku obowiązywania planu i zatwierdzany Decyzją Ministra Środowiska. Plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Lubsko został opracowany na okres od 01.01.2019 r. do 31.12.2028 r., na podstawie stanu lasu w dniu 01.01.2019 r. Obecny plan został zatwierdzony przez ministra decyzją nr DL-

WGL.4100.33.2019 z dnia 08.07.2019 r. Plan Urządzania Lasu jest podstawą prowadzenia działalności nadleśnictwa, która zapewnia trwałą i zrównoważony rozwój gospodarki leśnej. Zawiera on wskazania gospodarcze dla każdego drzewostanu, określa etaty cięć użytkowania głównego, zestawienie i opis zadań z zakresu użytkowania rębego, przedrębego, hodowli, ochrony i ochrony przeciwpożarowej lasu, łowiectwa, turystyki oraz infrastruktury technicznej.

Stosunki wodne na terenie Nadleśnictwa są zróżnicowane, kształtują je, oprócz naturalnych cieków wodnych, jezior, bagien, także sztuczne zbiorniki wodne i urządzenia melioracyjne. Cały obszar nadleśnictwa położony jest w dorzeczu Odry w zlewni Nysy Łużyckiej i jej dopływów. Główną rzeką jest Lubsza płynąca w kierunku północnego zachodu. Sieć hydrograficzną tworzą tu również jeziora: Brodzkie (Parkowe), Żurawno, Płytkie, Głębokie, Niwa, Drutów, liczne stawy hodowlane oraz sztuczne zbiorniki przeciwpożarowe.

W związku z przewagą ubogich gleb, łatwo przepuszczających wodę, małą ilość opadów atmosferycznych, a zapewne także w wyniku wprowadzenia sosny przez człowieka w okolicach Tuplic występują głównie bory sosnowe. Miejsca najuboższe, szczególnie na wydmach, zajmują bory chrobotkowe z występującymi na dnie lasu porostami z rodzaju chrobotek. Bory chrobotkowe zaliczane są do cennych zbiorowisk leśnych.

W drzewostanie świeżego boru sosnowego, głównie w obniżeniach terenu i na obrzeżach zbiorników wodnych, występuje oprócz sosny zwyczajnej także brzoza brodawkowata i osika. Na dnie lasu rosną jasne poduszeczki mchu – bieliski siwej. W miejscach nieco żyzniejszych spotkamy także inne mchy, trawy oraz borówki. W lasach nadleśnictwa, w tym na terenie gminy Tuplice, występuje 130 gatunków porostów, m.in. brodaczki i włostki, których obecność świadczy o czystym powietrzu.

4. SFERA ŚRODOWISKA

4.1. UWARUNKOWANIA MORFOLOGICZNE I HYDROLOGICZNE

Gmina Tuplice położona jest na wysokości 80-160 m n.p.m., a w jej granicach występują następujące jednostki morfologiczne:

- **Wzniesienia Żarskie** - zajmujące południową i wschodnią część gminy wzniesioną 120-160 m.n.p.m. Stanowią one glacitektonicznie wypiętrzony ciąg moren czołowych zlodowacenia środkowo-polskiego. Ten fragment Wzniesień Żarskich stanowi wyraźną dominantę krajobrazową w obszarze gminy, reprezentując wysoczyznę morenową falistą, z rozległymi

łagodnymi powierzchniami, stokami o spadkach do 10% opadającymi ku północy. W rejonie Tuplic znaczne powierzchnie są silnie przekształcone i porozcinane licznymi wyrobiskami po eksploatacji gliny.

- **Kotlina Zasięcka** - stanowiąca zachodnią część Pradoliny Głogowsko-Baruckiej, w obrębie, której wyróżnić można trzy formy genetyczne:

- w południowej części jest to wysoczyzna, wciskająca się głęboką zatoką w obręb Wzniesień Żarskich. Jest to krajobraz wysoczyzny płaskiej, z licznymi zagłębieniami, wykorzystywanymi na stawy rybne. Wysoczyznę położoną jest na poziomie 100—110 m. n.p.m.,

- równina sandrowa - zajmująca rozległe płaskie powierzchnie położona na wysokości 85-90m.n.p.m.,

- terasa nadzalewowa, pleistoceńska - zajmuje niewielki północny fragment gminy, położony na wysokości 80m.n.p.m., stanowiąc dno kotliny.

Położenie geograficzne gminy w pasie obszarów najbardziej wysuniętych w kierunku południowo-zachodnim województwa lubuskiego powoduje, że napływają tu w ciągu roku masy powietrza o znacznie zróżnicowanych cechach fizycznych. Według przeprowadzonych badań wyraźnie dominują tu masy powietrza polarno-morskie, na które przypada aż 64% dni w ciągu roku. W dalszej kolejności napływają na te tereny masy polarno-kontynentalne i masy powietrza arktycznego.

Gmina, podobnie jak województwo lubuskie oraz cała zachodnia strefa kraju, posiada klimat przejściowy, z wyraźną dominacją cech klimatu oceanicznego, co powoduje, że zimy są tu na ogół łagodne, z częstymi odwilżami, zaś lata nieco chłodniejsze z minimalnie większą liczbą opadów atmosferycznych. Istotną cechą tego klimatu jest duża zmienność temperatur.

Wody podziemne:

Biorąc pod uwagę warunki geologiczne i morfologiczne wydzielić można trzy główne obszary wód podziemnych:

- Wzniesienia Żarskie - wody gruntowe nie tworzą tu jednolitego poziomu, lecz występują w postaci nieregularnych przewarstwień piaszczystych płatów wśród utworów trzecio i czwartorzędu, słabo przepuszczalnych glin i iłów, na głębokości do 2 m.
- Wysoczyzna płaska poligenetyczna w obrębie Kotliny Zasięckiej - woda gruntowa występuje w utworach piaszczystych niewielkiej miąższości, tworzących w zasadzie ciągłą warstwę powierzchniową na trudno i średnioprzepuszczalnych glinach i pyłach. W zależności od konfiguracji podłoża woda gruntowa występuje na głębokości od niespełna 1 m do 4-5 m.
- Równina sandrowa - woda gruntowa tworzy zwierciadło swobodne, o głębokości przeciętnie 2-4 m.

- Terasa nadzalewowa- woda gruntowa o zwierciadle swobodnym występuje na głębokości do 1 m.

Kotlina ZasiECKa jest obszarem, na którym czwartorzędowe warstwy wodonośne są bardzo zasobne w wodę, tworząc Główny Zbiornik Wód Podziemnych /GZWP-301/ zakwalifikowany jako Obszar Najwyższej Ochrony /ONO/.

Odnosząc się do obowiązującego w latach 2022-2027 podziału kraju na 174 Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd2) obszar Gminy Tuplice położony jest w obrębie JCWPd nr 76 (centralna oraz północna część gminy) oraz JCWPd nr 92 (południowa część gminy).

Powierzchnia JCWPd 76 wynosi 1 173,87 km² i położona jest w obrębie następujących powiatów: krośnieński, zielonogórski, żarski. Natomiast powierzchnia JCWPd 92 wynosi 691,19 km² i położona jest w obrębie powiatów: bolesławieckiego, lubańskiego, zgorzeleckiego, krośnieńskiego, żagańskiego i żarskiego. W przypadku obu JCWPd, na terenie których znajduje się gmina Tuplice stan wód ilościowy i chemiczny jest określany jako dobry, jednak w przypadku JCWPd nr 76 stwierdzono ryzyko niespełnienia celów środowiskowych.

Szczegóły odnośnie JCWPd – dane zgodnie z drugą aktualizacją Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (IIaPGW), przyjętą rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. z 2023 r. poz. 335).:

- JCWPd 92

Kod JCWPd: GW600092

Powierzchnia JCWPd: 691,19 km²

Stan chemiczny: dobry

Stan ilościowy: dobry

Stan JCWPd: dobry

Cele środowiskowe: dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy

cena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona

Zaplanowane działania: (podstawowe) ustanowienie obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP); opracowanie wniosku na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP); (uzupełniające) spowolnienie lub zatrzymanie odpływu wód ze zlewni oraz zwiększenie możliwości retencyjnych zlewni; analiza możliwości odbudowy/przebudowy systemów melioracyjnych; wsparcie działań organów administracji w zakresie ustanawiania obszarów ochronnych GZWP.

- JCWPd 76

Kod JCWPd: GW600076

Powierzchnia JCWPd: 1173.87 km²

Stan chemiczny: dobry

Stan ilościowy: dobry

Stan JCWPd: dobry

Cele środowiskowe: dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy

cena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona ilościowo i chemicznie

Zaplanowane działania: (podstawowe) brak; (uzupełniające) dobrowolne stosowanie działań ze "Zbioru zaleceń dobrej praktyki rolniczej"; rozpoznanie występowania nowych zanieczyszczeń w wodach podziemnych; dodatkowy przegląd udzielonych pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych; analiza możliwości odbudowy/przebudowy systemów melioracyjnych; ograniczenie zużycia wody w rolnictwie; spowolnienie lub zatrzymanie odpływu wód ze zlewni oraz zwiększenie możliwości retencyjnych zlewni; ograniczenie zużycia wody w przemyśle; szkolenia z zakresu dobrowolnego stosowania "Zbioru zaleceń dobrej praktyki rolniczej", mającego na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych; opracowanie dodatku do dokumentacji hydrogeologicznej ustalającej zasoby eksploatacyjne ujęcia wód podziemnych; weryfikacja zasobów eksploatacyjnych ujęć wód podziemnych ustalonych na podstawie dokumentacji hydrogeologicznych wykonanych przed 2004 r.

Wody powierzchniowe:

Obszar gminy należący do zlewni Nisy Łużyckiej odwadniany jest w kierunku północnym. Głównym ciekim jest rzeczka Rzeczyca dopływ Lubszy, stanowiąca oś hydrograficzną wschodniej części gminy. Dolina Rzeczycy /Tymienica/ rozcina powierzchnię sandrową na głębokości 2-3 m. Zbocza doliny mają charakter krawędzi erozyjnych, a rzeka płynie wyraźnie wykształconą doliną w pobliżu wsi: Chlebice, Czerna, Nowa Rola.

Południowo-Zachodnia część gminy odwadniana jest w kierunku północno-zachodnim szeregiem bezimiennych cieków, wśród których jest rz. Jeziorna, również dopływ Lubszy. W tej części gminy liczne są również wody stojące, które wypełniają wyrobiska poeksploatacyjne oraz stawy rybne wykorzystujące zagłębienia terenu. Z przeprowadzonej inwentaryzacji wynika, że na terenie gminy znajduje się 40 zbiorników wodnych, w tym 9 stawów hodowlanych, 13 stawów wędkarskich, 8 zbiorników retencyjnych, 4 zbiorniki pożarowe, 1 basen kąpielowy i 5 zbiorników niezagospodarowanych. Ich koncentracja znajduje się między wsiami Tuplice, Łazy, Cielmów i Chełmca w liczbie 29 i łącznej powierzchni 125,8 ha. Część tych zbiorników powstała jako wyrobiska po

eksploatacji gliny, a część jest pochodzenia zapadliskowego /powstałych w wyniku podziemnej eksploatacji węgla brunatnego.

Gmina położona jest w obrębie następujących Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (dane zgodnie z drugą aktualizacją Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry – IIaPGW), przyjętą rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. z 2023 r. poz. 335).:

- JCWP Trzebna

Kod JCWP: RW600010174772.

Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany stan ekologiczny

Stan (ogólny): zły stan wód

Status JCWP:NAT - naturalna część wód

Wyznaczony cel środowiskowy - dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny oraz dobry stan chemiczny

Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona.

Zaplanowane działania: (podstawowe) Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń; Uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gminy poza aglomeracjami; Analizy techniczno-ekonomiczne gospodarowania ściekami w obszarze gminy poza aglomeracjami;

- JCWP Lubsza od Uklejnej do ujścia

Kod JCWP: RW600011174899

Stan/potencjał ekologiczny: Słaby stan ekologiczny

Stan chemiczny: stan chemiczny poniżej dobrego

Stan (ogólny): zły stan wód

Status JCWP: NAT - naturalna część wód

Wyznaczony cel środowiskowy – Stan/potencjał ekologiczny: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; stan chemiczny: dla złągodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),heptachlor(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry

Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona.

Zaplanowane działania: (podstawowe) Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50).

- JCWP Lubsza od źródła do Uklejnej

Kod JCWP: RW600009174815

Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany stan ekologiczny

Stan chemiczny: stan chemiczny poniżej dobrego

Stan (ogólny): zły stan wód

Status JCWP: NAT - naturalna część wód

Wyznaczony cel środowiskowy – Stan/potencjał ekologiczny dobry stan ekologiczny: zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),benzo(g,h,i)perylene(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry

Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona.

Zaplanowane działania: (podstawowe) Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność; (działania uzupełniające) Działania edukacyjne i doradcze dla rolników: Ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami.

- JCWP Tymnica

Kod JCWP: RW6000101748699

Stan/potencjał ekologiczny: zły stan ekologiczny

Stan chemiczny: stan chemiczny poniżej dobrego

Stan (ogólny): zły stan wód

Status JCWP: NAT - naturalna część wód

Wyznaczony cel środowiskowy – dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry

Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona.

Zaplanowane działania: (podstawowe) Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń.

- JCWP Pstrąg

Kod JCWP: RW6000101748729

Stan/potencjał ekologiczny: zły stan ekologiczny

Stan chemiczny: stan chemiczny poniżej dobrego

Stan (ogólny): zły stan wód

Status JCWP: NAT - naturalna część wód

Wyznaczony cel środowiskowy – dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),związki tributyllocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry

Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona.

Zaplanowane działania: (podstawowe) Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń; Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta; Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50); Kontrola przestrzegania warunków stosowania środków ochrony roślin; (działania uzupełniające) Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP.

Teren gminy Tuplice znajduje się poza obszarem szczególnego zagrożenia powodzią oraz poza obszarem narażonym na zalanie w przypadku całkowitego zniszczenia wału przeciwpowodziowego. Szczegółowe informacje, wykazy i działania planistyczne dostępne są za pośrednictwem stron internetowych:

- Publikacja rozporządzeń przyjmujących plany zarządzania ryzykiem powodziowym – Stop Powodzi
- OLD_Odra.xls (live.com)

Surowce mineralne:

Największe znaczenie przemysłowe mają ility plioceńskie, które były intensywnie eksploatowane w rejonie Tuplic i Drzeniowa. W obrębie złóż ilastych wyróżnia się trzy poziomy eksploatacyjne, różniące się zabarwieniem i składem mineralnym. Do produkcji ceramiki budowlanej znaczenie miały tylko ility poziomu środkowego i górnego, dzięki dużej zawartości frakcji iltowej, małym zapiaszczeniu oraz dużej plastyczności. Ponadto w obrębie złoża Tuplice udokumentowano złożo piasków o zasobach w kat. C: geologicznych - 10.805 tys. M oraz przemysłowych - 8.225 tys. M

W obrębie geodezyjnym Jagłowice znajduje się obszar poboru kruszywa naturalnego zajmującego powierzchnię 15,41 ha. Na południe od wsi Grężawa teren poboru kruszyw naturalnych obejmuje powierzchnię 2,01 ha.

Na terenie gminy występują urządzenia melioracji wodnych – sieć drenarska oraz rowy melioracyjne. Stosownie do art. 205 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2625), utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych należy do zainteresowanych właścicieli gruntów, a jeżeli urządzenia te są objęte działalnością spółki wodnej działającej na terenie gminy lub związku spółek wodnych, w którym jest zrzeszona spółka wodna działająca na terenie gminy – do tej spółki lub tego związku spółek wodnych. Obowiązek ten obejmuje eksploatację, konserwację oraz remont w celu zachowania funkcji urządzeń wodnych.

4.2. OBSZARY CHRONIONE

Obszary prawnie chronione na terenie gminy Tuplice w 2022 roku zgodnie z danymi GUS zajmowały powierzchnię około 4 215,98 ha, co stanowiło ponad 64 % powierzchni gminy.

Na terenie gminy znajduje się Park Krajobrazowy „Łuk Mużakowa”. Jest to obecnie najmłodszy park krajobrazowy na terenie województwa lubuskiego: został utworzony 27 września 2001 r. rozporządzeniem Wojewody Lubuskiego. Powierzchnia Parku wynosi 18 714 ha i obejmuje tereny gmin: Trzebiel, Tuplice, Łęknica, Przewóz i Brody oraz nadleśnictw: Lipinki, Wymiarki, Lubsko. Na terenie Parku znajduje się 30 miejscowości; do większych należą: Tuplice, Żarki Wielkie, Nowe Czaple, Niwica i Chełmica. Park Krajobrazowy „Łuk Mużakowa” powstał przede wszystkim by chronić polską część unikatowego tworu geologicznego: pięknie ukształtowaną morenę czołową. Powstała ona w czasie zlodowacenia skandynawskiego (plejstocen) w postaci wyraźnego łuku. Długość łuku to 40 km, szerokość wzniesień, które go tworzą waha się od 3 do 5 km. Ramiona łuku skierowane są na północ, a odległość między nimi wynosi około 25 km. Pierwotnie struktura ta osiągała wysokość 300-350 m n.p.m., ale w wyniku kolejnych transgresji lądolodu doszło do znacznej redukcji wysokości formy i obecnie średnia wysokość najwyższych partii moreny wynosi 140-160 m n.p.m. Jest to jedna z najładniej ukształtowanych form geologicznych w Europie, która doskonale prezentuje zarys małego lobu lodowca. Niemal przez środek łuku przepływa graniczna rzeka – Nysa Łużycka, wcinając się w otaczający teren na głębokość do 40 m. Wyróżniające się elementy krajobrazu Parku to: wzniesienia moreny czołowej, wyraźnie zaznaczone terasy zalewowe Nysy Łużyckiej, ciąg antropogenicznych zbiorników pokopalnianych, erodujące skały zbudowane z hałd nadkładu, przełom Nysy Łużyckiej przez

morenę z rozległym założeniem parkowo-krajobrazowym. Flora roślin naczyniowych tego obszaru liczy 591 gatunków. Park obfituje w wiele przyrodniczych osobliwości, do których zalicza się m.in.: selery wężłobaldachowe, posiadające tu swoje jedyne stanowisko w Polsce, wrzosiec bagienny, nawodnik sześciopręcikowy czy elismę wodną. Ich występowanie jest wynikiem zróżnicowania naturalnych warunków siedliskowych takich jak: rzeźba terenu, znaczne zasoby wód i ścieranie się ze sobą różnych mikroklimatów.

Północną część gminy Tuplice obejmuje także specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) Natura 2000 Uroczyska Borów Zasileckich - Kod obszaru: PLH08_33. Obszar leży w całości na terenie leśnego Kompleksu promocyjnego „Bory Lubuskie”. Uroczyska Borów Zasileckich to fragment Obszaru "Uroczyska Borów Dolnośląskich". Zidentyfikowano tu aż 21 siedlisk dyrektywowych, w tym czterech priorytetowych. Mimo dominacji borowego krajobrazu, ostoja jest mozaiką siedlisk, co związane jest przede wszystkim z bogatą siecią hydrograficzną oraz rozproszonymi na całym obszarze ekosystemami wodno-błotnymi i torfowiskowymi. W obszarze dominują drzewostany borowe, jednak występuje tam znaczna mozaika siedlisk, co związane jest przede wszystkim z bogatą siecią hydrograficzną oraz rozproszonymi na całym obszarze ekosystemami wodno-błotnymi i torfowiskowymi. Obszar bezpośrednio związany jest z innymi formami przyrody tzn. w jego granicach znajduje się rezerwat przyrody Żurawno, 5 użytków ekologicznych oraz 4 pomniki przyrody. Obszar pokrywa się również w części z Parkiem Krajobrazowym Łuk Mużakowa oraz obszarem chronionego krajobrazu Zachodnie Okolice Lubuska.

Gmina Tuplice posiada na swoim obszarze także pomniki przyrody. Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie. Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody na terenie gminy Tuplice zlokalizowane są następujące pomniki przyrody:

- Skupisko drzew - 5 szt. dębów szypułkowych w miejscowości Cielmów;
- Dąb szypułkowy o obwodzie 4,2 m w miejscowości Chlebice;
- Dąb szypułkowy o obwodzie 3,1 m w miejscowości Chlebice;
- Lipa drobnolistna o obwodzie 4,2 m w miejscowości Cielmów;
- Skupisko drzew - 7 szt. dębów szypułkowych w miejscowości Cielmów;
- Dąb bezszypułkowy o obwodzie 5,48 m w miejscowości Cielmów.

5. INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

5.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA, KANALIZACYJNA I GAZOWA.

Do podstawowych zadań gminy zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym należy zapewnienie mieszkańcom dostaw wody oraz gospodarka kanalizacyjna.

Dostęp do sieci wodociągowej

Zbiorowe zaopatrzenie ludności gminy w wodę opiera się na wodzie pochodzącej z ujęć podziemnych. Gmina Tuplice prowadzi działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 609 ze zm.), tj. zadania własnego Gminy oraz na podstawie Ustawy z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz.U. z 2024r., poz. 757), Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków, zatwierdzonego uchwałą Rady Gminy nr XXXIV/187/21 z dnia 30 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków na obszarze gminy Tuplice.

Na terenie gminy funkcjonuje Stacja Uzdatniania Wody Rytwiny – czynna. Pozwolenie wodno-prawne nr WBO.6341.22.2016 z dnia 1.12.2016 r. SUW Rytwiny zaopatruje w wodę 13 miejscowości gminy Tuplice i 4 miejscowości gminy Trzebiel.

Pobór wody na terenie gminy prowadzony jest zgodnie z obowiązującymi przepisami regulującymi warunki korzystania z tych wód. Stosowana technologia, oparta na właściwie wykonanych, zgodnie z zatwierdzonymi dokumentacjami hydrogeologicznymi, studniach głębinowych, chroni i zabezpiecza warstwy utworów wodonośnych i nie narusza ich struktury. Urządzenia stosowane do poboru wody posiadają właściwe atesty i są zgodne z polskimi normami. Parametry urządzeń do poboru wody – pompy głębinowe i instalacja – na poszczególnych ujęciach są dostosowane do ustalonych warunków korzystania z wód oraz warunków charakteryzujących dany otwór – studnię, a przede wszystkim jej aktualne parametry hydrogeologiczne. Pobór wody na czynnych ujęciach wody nie powoduje negatywnej w skutkach zmiany parametrów jakościowych zasobów wodnych, a także nie obniża poziomu tych zasobów.

W gminie Tuplice dostęp do sieci wodociągowej posiadało na koniec 2022 r. 100% mieszkańców. Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy w 2022 r. wynosiła – 60,5 km. Na dzień 31 grudnia 2022 r. było 645 przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych. Natomiast zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca wynosiło wg danych Urzędu Gminy 33,2 m³.

Dostęp do sieci kanalizacyjnej

W celu realizacji założeń Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych w gminie funkcjonowała Aglomeracja Tuplice powołana uchwałą nr XLIII/513/13 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 20 grudnia 2013 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Tuplice (Dziennik Urzędowy Województwa Lubuskiego poz. 2836), która została zlikwidowana uchwałą nr XII/110/15 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 7 września 2015 r. Aktualnie przedmiot działalności gminy stanowi zapewnienie niezawodności zbiorowego odprowadzania ścieków dostarczonych przez usługobiorców oraz przestrzeganie wymagań ograniczenia szkodliwego oddziaływania na środowisko. Zadanie to realizowane jest przy pomocy gminnej oczyszczalni ścieków, położonej przy ul. 9 Maja 22 w Tuplicach. Do oczyszczalni dopływają cieki z miejscowości Tuplice i Cielmów. W roku 2022 mieszkańcy gminy odprowadzili do oczyszczalni ścieków 48.557,00 m³. Z pozostałych miejscowości beczkowitzem dowieziono 10.282,00 m³ ścieków. Razem oczyszczalnia przyjęła w 2022 roku 58.839,00 m³ ścieków.

Dostęp do sieci kanalizacyjnej posiada ok. 31,64 % mieszkańców gminy. Na dzień 31 grudnia 2022 r. było 197 przyłączy do sieci kanalizacyjnej. Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wynosiła w 2022 r. 23 km.

Na przestrzeni lat 2018-2022 odsetek gospodarstw domowych korzystających z sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacyjnej pozostał na obszarze gminy Tuplice na zbliżonym poziomie. O ile dostęp do wodociągów posiadają wszyscy mieszkańcy gminy, o tyle podstawowe wskaźniki dostępności do sieci kanalizacyjnej kształtują się poniżej średniej w powiecie żarskim i województwie lubuskim, nie można również stwierdzić, aby dystans ten uległ zmniejszeniu.

Tabela 14. Odsetek gospodarstw domowych korzystających z infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i gazowej.

	2018	2020	2022
Gmina Tuplice			
wodociągi	100,0	100,0	100,0
kanalizacja	30,1	30,9	31,6
gaz	0,0	0,0	0,0
Powiat żarski			
wodociągi	93,4	93,4	93,5
kanalizacja	60,2	60,9	61,0

gaz	51,5	53,6	52,9
Lubuskie			
wodociągi	94,6	94,8	94,9
kanalizacja	74,1	74,7	75,1
gaz	52,9	55,7	56,5

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Na obszarach gminy Tuplice nieobjętych siecią kanalizacyjną ścieki odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych lub przydomowych szamb, które bywają nieszczelne. Sytuacja taka może prowadzić do zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. Konieczne są zatem działania zmierzające do uporządkowania systemu odprowadzenia i oczyszczania ścieków. Jednak nie zawsze budowa kanalizacji znajduje uzasadnienie ekonomiczne.

W miejscowościach nie posiadających dostępu do kanalizacji sanitarnej, o rozproszonej zabudowie porządkowanie gospodarki ściekowej powinno koncentrować się na wspieraniu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Takie działania podejmują mieszkańcy gminy oraz władze gminy, starając się pozyskać zewnętrzne dofinansowanie na ten cel.

Gmina Tuplice nie posiada infrastruktury sieci gazowej - brak dostawcy gazu do odbiorców indywidualnych i instytucjonalnych.

5.2. INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

Na terenie gminy Tuplice znajdują się drogi zarządzane przez czterech administratorów:

- droga krajowa administrowana przez Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad,
- droga wojewódzka administrowana przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze,
- drogi powiatowe administrowane przez Zarząd Dróg Powiatowych w Żarach,
- drogi gminne których zarządcą jest Wójt Gminy Tuplice.

Sieć drogowa na terenie gminy jest oparta na drogach gminnych, powiatowych i trakcie wojewódzkim nr 294, które są integralną siecią dróg łączących gminę z sąsiednimi gminami, powiatem, województwem i dalej z siecią dróg krajowych. Przez gminę przebiegają następujące drogi:

- droga krajowa nr 18 Olszyna – Wrocław;
- droga wojewódzka nr 294 Trzebień – Tuplice – Jasień;
- droga powiatowa nr F 1098 Tuplice – Brody;
- droga powiatowa nr F 1099 Gręzawa – Nowa Rola – Lubsko;

- droga powiatowa nr F 1126 Matuszowice – Drzeniów – Nowa Rola;
- droga powiatowa nr F 1124 Grabów – Drzeniów – Nowa Rola;
- droga powiatowa nr F 1112 Grabówek – Czerna;
- droga powiatowa nr F 1097 Grężawa – Czerna – Chlebice;
- droga powiatowa nr F 1095 Cielmów – Rytwiny.

W związku z bliskością przejść granicznych w ostatnich latach nastąpił znaczny wzrost ruchu drogowego na terenie gminy Tuplice. Zwiększona eksploatacja dróg generuje koszty, które gmina musi ponosić w związku z ich remontami i przebudowami.

5.3. GOSPODARKA ODPADAMI

Nowelizacja ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, przyjęta przez Sejm w dniu 1 sierpnia 2021 r. wprowadziła cały szereg istotnych zmian do obecnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi. Nałożyła nowe obowiązki na samorządy, podmioty odbierające odpady komunalne oraz na właścicieli nieruchomości.

System gospodarowania odpadami na terenie gminy opiera się na założeniach wojewódzkiego planu gospodarki odpadami. Na szczeblu gminy nie są tworzone plany gospodarki odpadami. Dokument jest realizacją zapisów wspomnianej wyżej ustawy o odpadach (Dz. U. z 2023r., poz. 1587 ze zm.), która wskazuje obowiązek sporządzania planów gospodarki odpadami dla osiągnięcia celów założonych w Krajowym planie gospodarki odpadami 2022. Ponadto wojewódzkie plany gospodarki odpadami mają na celu wdrażanie hierarchii sposobów postępowania z odpadami oraz utrzymania w kraju zintegrowanej i wystarczającej sieci instalacji gospodarowania odpadami, spełniających wymagania ochrony środowiska.

Aktualnie obowiązuje „Plan gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020-2026 wraz z planem inwestycyjnym”, który został przyjęty Uchwałą Nr XXXVI/522/21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 25 października 2021 r. Plany gospodarki odpadami zawierają analizę aktualnego stanu, prognozowane zmiany i cele w zakresie gospodarki odpadami, określają kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz kształtowania systemu gospodarki odpadami, a także kryteria rozmieszczenia obiektów i mocy przerobowych przyszłych instalacji do przetwarzania odpadów.

Na terenie gminy Tuplice odpady komunalne odbierane są od mieszkańców przez firmę Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Lubsku, ul. Wrocławska 3, 68-300 Lubsko, a zagospodarowaniem tychże odpadów zajmował się Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. w Marszowie, Marszów 50a, 68-200 Żary (w dniu 06.07.2023 r. zarejestrowano w KRS nową

nazwę spółki – obecnie jest to: „Łużyckie Centrum Recyklingu Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością”).

System gospodarki odpadami objęte były nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, natomiast właściciele nieruchomości niezamieszkałych (zgodnie z przepisami ustawy) zobowiązani byli do zawarcia stosownych umów na odbiór odpadów z jednym z czterech uprawnionych podmiotów wymienionych w Rejestrze Działalności Regulowanej dla Gminy Tuplice.

W ramach obowiązującego systemu selektywną zbiórką odpadów zostały objęte wszystkie wymagane prawem frakcje odpadów komunalnych wytwarzane na terenie nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy.

Tabela 15. Ilość odpadów zmieszanych zbieranych w latach 2020-2022.

	Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku [t]		
	2020	2021	2022
Gmina Tuplice	652,00	555,14	546,84
Powiat żarski	22 952,45	21 253,16	20 078,75
	Selektywne odpady zebrane w ciągu roku [t]		
	2020	2021	2022
Gmina Tuplice	248,74	397,74	318,54
Powiat żarski	11 218,80	14 691,64	13 611,24

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Na obszarze gminy Tuplice w 2022 r. zebrano łącznie ok. 546,84 ton odpadów zmieszanych, przy czym warto zauważyć, że na przestrzeni ostatnich lat ilość zbieranych odpadów zmieszanych maleje. Natomiast sukcesywnie zwiększa się ilość odpadów selektywnych, chociaż w 2022 r. odnotowano ich spadek. Trudno jednak na tę chwilę prognozować, czy okaże się to stałym trendem na terenie gminy Tuplice. Należy w dalszym ciągu prowadzić edukację mieszkańców w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami oraz namawiać do selektywnej zbiórki.

Gmina Tuplice dba także o sukcesywne usuwanie azbestu: W ramach kolejnego naboru wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć zgodnych z gminnymi programami usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie województwa lubuskiego ogłoszonego przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze, gmina Tuplice otrzymała dofinansowanie na realizację zadania pn.: „Unieszkodliwianie wyrobów azbestowych na terenie Gminy Tuplice w 2022 r.”. Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 15.544,02 złotych brutto (słownie: piętnaście tysięcy pięćset czterdzieści cztery złote 00/100). Kwota dofinansowania z Narodowego Funduszu Ochrony

Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze na realizację wyżej wymienionego zadania wyniosła 53,41 % wnioskowanej kwoty tj. 8.302,00 zł. W trakcie realizacji zadania usunięto z terenu gminy Tuplice wyroby zawierające azbest o łącznej masie 11,86 Mg. Zadanie to realizowane było przez firmę: EKO 24 BARBARA PLEWKO.

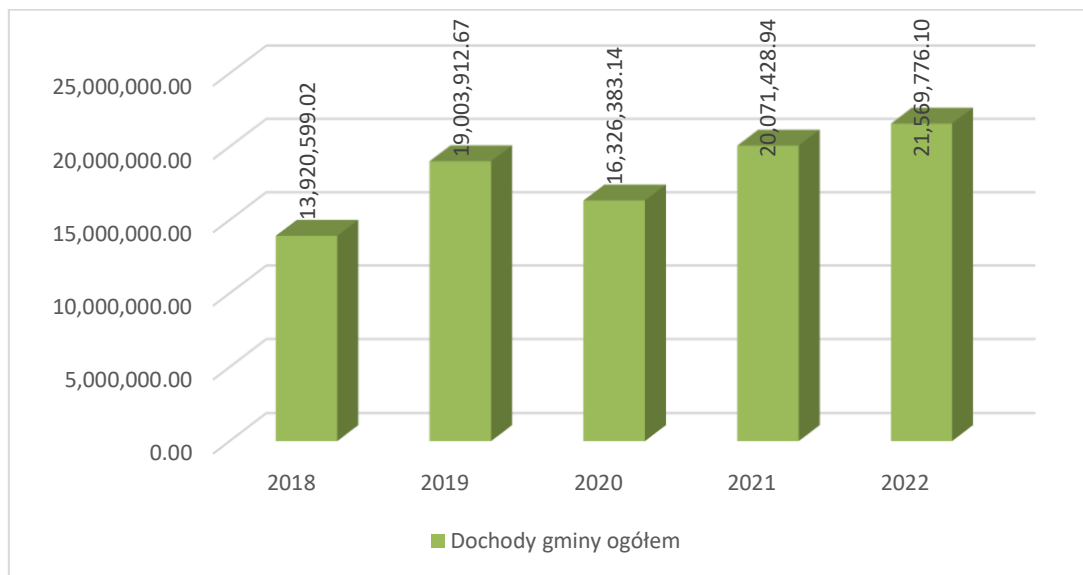
6. FINANSE GMINY

Z punktu widzenia możliwości realizacji celów każdej strategii znaczenie ma sytuacja finansowa podmiotów i głównych aktorów odpowiedzialnych za jej wdrażanie. Dlatego zasadna jest analiza finansów jednostki samorządu terytorialnego – gminy Tuplice - oraz zdiagnozowania najważniejszych tendencji ekonomicznych.

6.1. DOCHODY JEDNOSTKI

Dochody budżetu gminy obejmują dochody z różnych źródeł oddanych w całości do dyspozycji gminy na podstawie regulacji prawnych, wraz z subwencjami i dotacjami z budżetu państwa oraz środków na dofinansowanie zadań z budżetu Unii Europejskiej. Dochody gminy Tuplice w ostatnich pięciu latach wykazują tendencję wzrostową. W 2018 r. dochody gminy wynosiły 13 920 599,02 złotych, pięć lat później 21 569 776,1 złotych. Wynika to ze wzrostu dochodów z tytułu podatków od osób fizycznych, osób prawnych oraz opłat lokalnych, a także dotacji z budżetu państwa oraz pozyskania dofinansowania do inwestycji ze środków zewnętrznych. Niższe dochody w stosunku do roku poprzedzającego odnotowano jedynie w 2020 roku, jednak należy mieć na względzie, że był to rok pandemii i związanej z nim stagnacji gospodarczej. Podobną tendencję da się zauważyć także w przypadku pozostałych gmin na terenie powiatu żarskiego, choć występują różnice w zakresie dynamiki wzrostu dochodów.

Wykres 9. Dochody ogółem gminy Tuplice w latach 2018-2022.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Poniżej przedstawiono strukturę dochodów gminy Tuplice na przestrzeni ostatnich trzech lat. Analiza tych danych wykazuje, że najważniejszym źródłem dochodów są przede wszystkim subwencje (w tym subwencja oświatowa), dotacje z Budżetu Państwa oraz dochody własne od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej, a także wydatki związane z ich poborem.

Tabela 16. Struktura dochodów gminy Tuplice.

Dział	2020	2021	2022
ogółem	16 326 383,14	20 071 428,94	21 569 776,10
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	133 923,46	2 376 207,02	128 550,11
Dział 020 - Leśnictwo	4 286,30	4 292,89	9 384,41
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	469 126,88	521 318,59	509 479,23
Dział 600 - Transport i łączność	0,00	0,00	991,06
Dział 630 - Turystyka	0,00	0,00	135 000,00
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	179 203,43	185 837,88	159 924,49
Dział 710 - Działalność usługowa	47 088,93	38 554,07	32 572,98
Dział 750 - Administracja publiczna	98 678,00	100 458,65	261 540,75

Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	23 018,00	4 160,00	610,00
Dział 752 - Obrona narodowa	2 000,00	2 000,00	0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	4 000,00	0,00	250 419,83
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	3 443 103,19	3 757 760,53	6 422 461,84
Dział 758 - Różne rozliczenia	5 457 646,48	6 823 165,59	5 330 476,00
Dział 801 - Oświata i wychowanie	1 062 915,90	542 095,11	469 481,51
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0,00	273 818,65	0,00
Dział 852 - Pomoc społeczna	382 709,67	369 072,47	648 121,15
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00	0,00	2 948 133,85
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	20 142,05	13 485,41	9 924,52
Dział 855 - Rodzina	4 081 653,36	3 939 067,28	2 681 193,57
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	904 699,05	1 106 684,32	1 555 021,02
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	12 188,44	13 450,48	16 489,78

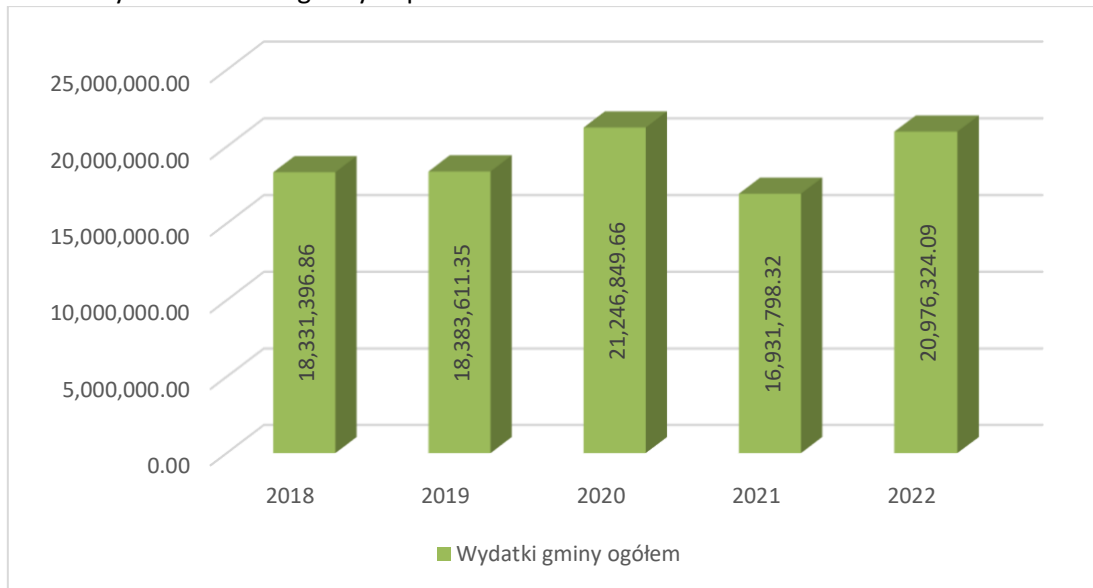
Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

6.2. WYDATKI JEDNOSTKI

Wydatki z budżetu gminy Tuplice nie są ściśle skorelowane z przychodami w poszczególnych latach. W latach 2018 - 2020 wydatki systematycznie rosły, by w 2021 roku spaść poniżej poziomu z 2018 roku. Rekordowo wysokie wydatki w ostatnim okresie miały miejsce w roku 2020 – gmina wydała 21 246 849,66 zł. Był to rok zdominowany przez sytuację globalną związaną z pandemią COVID-19, ale dla gminy Tuplice był to także rok zakończenia realizacji ważnych inwestycji. Najlepiej sytuację tę obrazuje wysokość wskaźnika *udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem*: Najwyższą wartość w ciągu ostatnich lat osiągnął on w 2018 roku, w którym gmina rozpoczęła szereg ważnych

inwestycji dofinansowanych z Unii Europejskiej - 30,7%. W 2019 jego wartość nieco spadła wynosząc 25,7%, natomiast w 2020 roku ponownie wzrósł do poziomu 29,7%. W roku 2021 wydatki były niższe niż rok wcześniej i wyniosły 16 931 798,32 zł. Wykres znajdujący się poniżej przedstawia szczegółowe zestawienie wydatków budżetu gminy Tuplice w latach 2018 – 2022.

Wykres 10. Wydatki budżetu gminy Tuplice w latach 2018 – 2022.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Struktura wydatków gminy pokazuje, że duża ich część to tzw. sztywne wydatki związane przede wszystkim z funkcjonowaniem oświaty i pomocy społecznej. Obszary te stanowią znaczącą część kosztów funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego.

Tabela 17. Struktura wydatków budżetu gminy Tuplice.

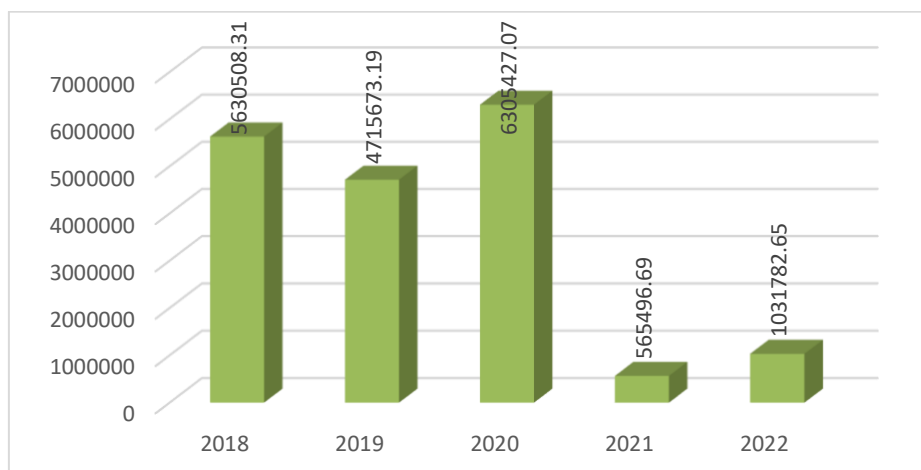
Dział	2020	2021	2022
ogółem	21 246 849,66	16 931 798,32	20 976 324,09
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	5 685 807,78	134 385,29	125 402,04
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	359 684,54	391 370,89	173 534,11
Dział 600 - Transport i łączność	511 814,12	319 408,32	98 901,33
Dział 630 - Turystyka	0,00	0,00	135 300,00
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	292 312,09	441 292,46	144 142,84
Dział 710 - Działalność usługowa	47 987,92	40 838,20	38 224,21

Dział 750 - Administracja publiczna	2 112 057,68	2 494 186,21	3 414 551,04
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	23 018,00	4 160,00	610,00
Dział 752 - Obrona narodowa	2 000,00	2 000,00	0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	87 958,20	65 413,42	330 208,46
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	136 994,22	136 500,40	453 216,52
Dział 801 - Oświata i wychowanie	4 685 525,23	5 296 067,03	6 117 235,71
Dział 851 - Ochrona zdrowia	52 475,73	140 479,23	153 387,94
Dział 852 - Pomoc społeczna	1 244 507,80	1 219 309,27	1 480 327,93
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00	0,00	2 924 679,81
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	94 058,10	104 557,76	12 330,65
Dział 855 - Rodzina	4 195 919,58	4 071 584,04	2 822 333,84
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 485 321,11	1 896 767,32	2 256 007,01
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	198 623,43	144 078,81	268 666,43
Dział 926 - Kultura fizyczna	30 784,13	29 399,67	27 264,22

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Rozwój gminy oparty jest o rozbudowę infrastruktury publicznej. Dlatego istotne znaczenie ma zdolność jednostki do finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych. Największe wydatki majątkowe gmina poniosła w 2020 r.: 6 305 427,07 złotych. Średnia wartość wydatków majątkowych na przestrzeni ostatnich pięciu lat wyniosła 3 649 777,58 złotych. Jest to wartość jaką można przyjąć badając zdolność samorządu do podejmowania wyzwań infrastrukturalnych w perspektywie najbliższych lat.

Wykres 11. Wydatki majątkowe gminy Tuplice.

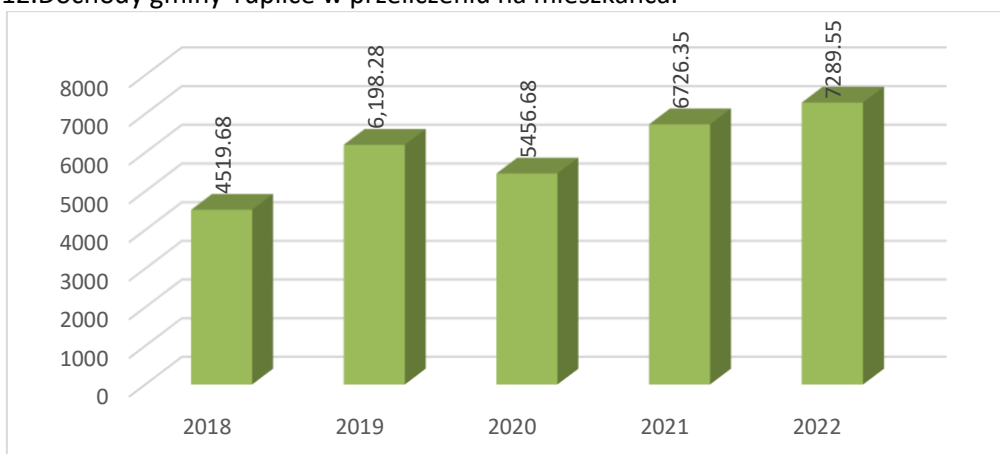

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

6.3. DOCHODY I WYDATKI BUDŻETU NA MIESZKAŃCA

Analizując finanse gminy Tuplice należy również zwrócić uwagę na dochody danej jednostki terytorialnej w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W ciągu ostatnich pięciu lat dochody te stale rosną. W 2018 r. było to 4 519,68 złotych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2022 r. dochody gminy Tuplice w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły 7 289,55 złotych. Był to najwyższy skok tego wskaźnika w ciągu ostatnich pięciu lat.

Wykres 12. Dochody gminy Tuplice w przeliczeniu na mieszkańca.

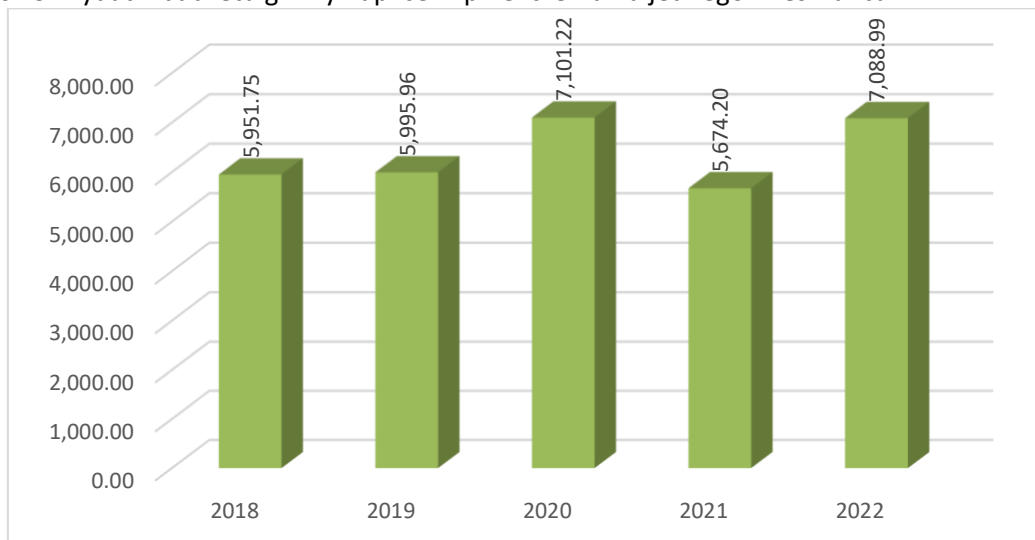

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Wydatki budżetu gminy Tuplice na jednego mieszkańca w ostatnich pięciu latach wykazują trend wzrostowy. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze w okresie tym

średnie wydatki na mieszkańca to 6 362,42 zł. Największą wartość wskaźnik ten osiągał w 2020 roku, by rok później spaść do wcześniejszego poziomu. Następnie w 2022 roku znacząco wzrósł. Szczegółowe zestawienie zawiera wykres znajdujący się poniżej.

Wykres 13. Wydatki budżetu gminy Tuplice w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

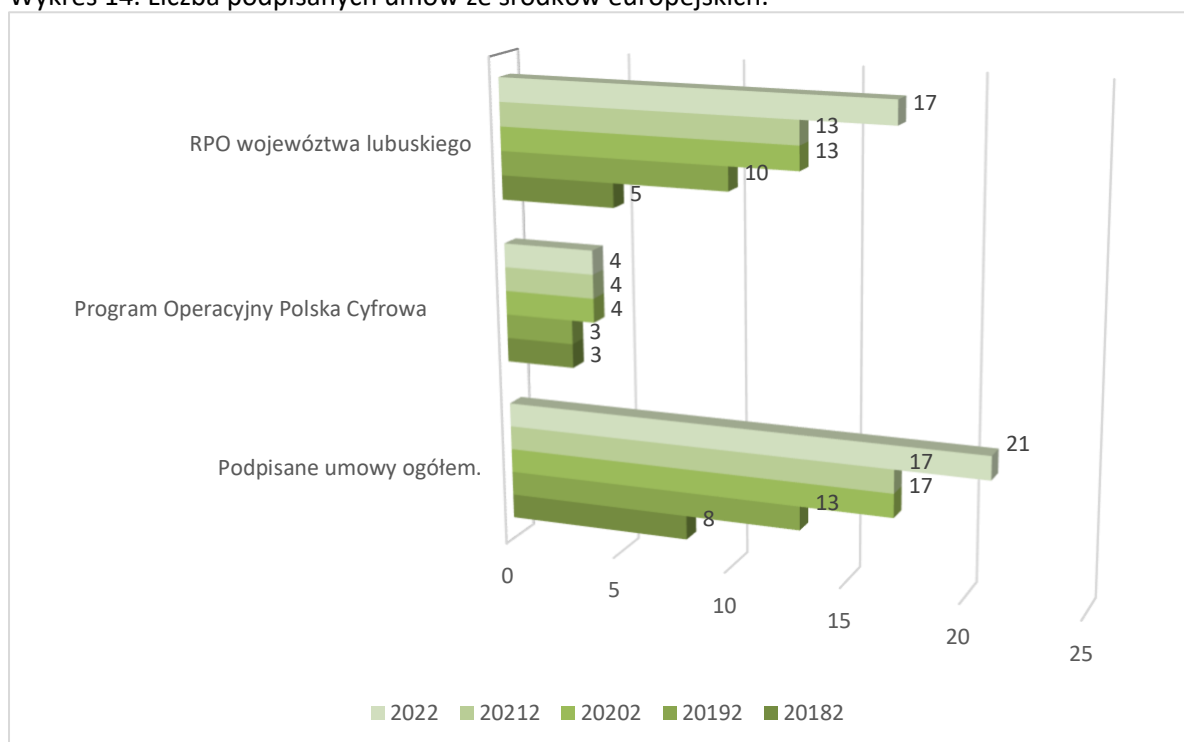
Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Innym ważnym wskaźnikiem mówiącym o kondycji finansowej gminy jest wskaźnik G, czyli wskaźnik dochodów podatkowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy. Jego wartość jest publikowana corocznie przez Ministerstwo Finansów. Wskaźniki dochodów podatkowych ustalone w odniesieniu do jednego mieszkańca gminy, powiatu czy województwa stanowią podstawę do wyliczenia kwot przeznaczonych na części subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego oraz kwoty wpłat do budżetu państwa. Wskaźnik ten dla gminy Tuplice w 2023 roku wyniósł 1 189,24 zł. Ważny w kontekście interpretacji wskaźnika G dla gmin jest także wskaźnik Gg, czyli wskaźnik dochodów podatkowych w kraju do liczby mieszkańców kraju. Aby sprawdzić sytuację gminy na tle kraju w zakresie dochodów podatkowych, należy przeanalizować stosunek wskaźnika G do wskaźnika Gg. Ten ostatni w 2023 roku wynosił 2 788,93 zł. Wskaźnik dochodów podatkowych gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Tuplice stanowi w 2023 roku 42,64 % wskaźnika Gg dla kraju.

6.4. FUNDUSZE UNIJNE

Na terenie gminy uprawnione podmioty korzystają z dofinansowania zadań inwestycyjnych i nie inwestycyjnych ze środków unijnych. Największą liczbę umów o dofinansowanie na terenie gminy podpisano w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020. Beneficjenci sięgali jednak także po dofinansowanie z Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa. Szczegółowa liczba podpisanych ostatnio umów prezentuje poniższy wykres.

Wykres 14. Liczba podpisanych umów ze środków europejskich.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny